

A 2021–2027 közötti programozási időszakban
Magyarország, Szlovákia, Románia és Ukrajna
programozási területére vonatkozó
Interreg Program stratégiai környezeti vizsgálatának
kidolgozása

Környezeti jelentés

Készítette:
EX ANTE Tanácsadó Iroda Kft.

Szerződő Hatóság:

Széchenyi Programiroda Nonprofit Kft.

PC által jóváhagyva 2022. február 07-én

A Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna Interreg A NEXT Program
2021–2027 környezeti jelentése

www.exante.hu

Tartalomjegyzék

1	Tartalmi vázlat	3
1.1	A tematika megközelítése.....	3
1.2	A programdokumentum kidolgozási folyamata.....	3
1.3	Az érintettek felsorolása.....	4
1.4	Forrásjegyzék (vonatkozó jogszabályok, a programdokumentum tervezete során felhasznált adatforrások)	5
2	A lehetséges alternatívák megfigyelése.....	7
3	A Program fő célkitűzései.....	9
4	A dokumentumok koherenciája és következetessége	11
4.1	Kapcsolat más releváns tervekkel, programokkal.....	11
	Vonatkozó európai uniós dokumentumok.....	11
	Vonatkozó magyar dokumentumok.....	14
	Vonatkozó szlovák dokumentumok.....	18
	Vonatkozó román dokumentumok.....	20
	Vonatkozó ukrán dokumentumok	25
4.2	A programdokumentum belső konzisztenciája	31
5	A határon átnyúló együttműködési környezet társadalmi-gazdasági és környezeti jellemzői 32	
5.1	A Program célkitűzései által valószínűleg érintett területek társadalmi-gazdasági jellemzői.....	33
5.1.1	Együttműködési terület.....	33
5.1.2	Demográfia	33
5.1.3	Gazdasági szerkezet és teljesítmény	34
5.1.4	Társadalmi kihívások	34
5.1.5	A Covid19-válság hatása.....	36
5.2	Azon területek környezeti jellemzői, amelyekre a program célkitűzései valószínűleg hatással vannak.....	36
5.2.1	Természetes állapot és régiók.....	36
5.2.2	Vízvezeték, vízgyűjtők.....	37

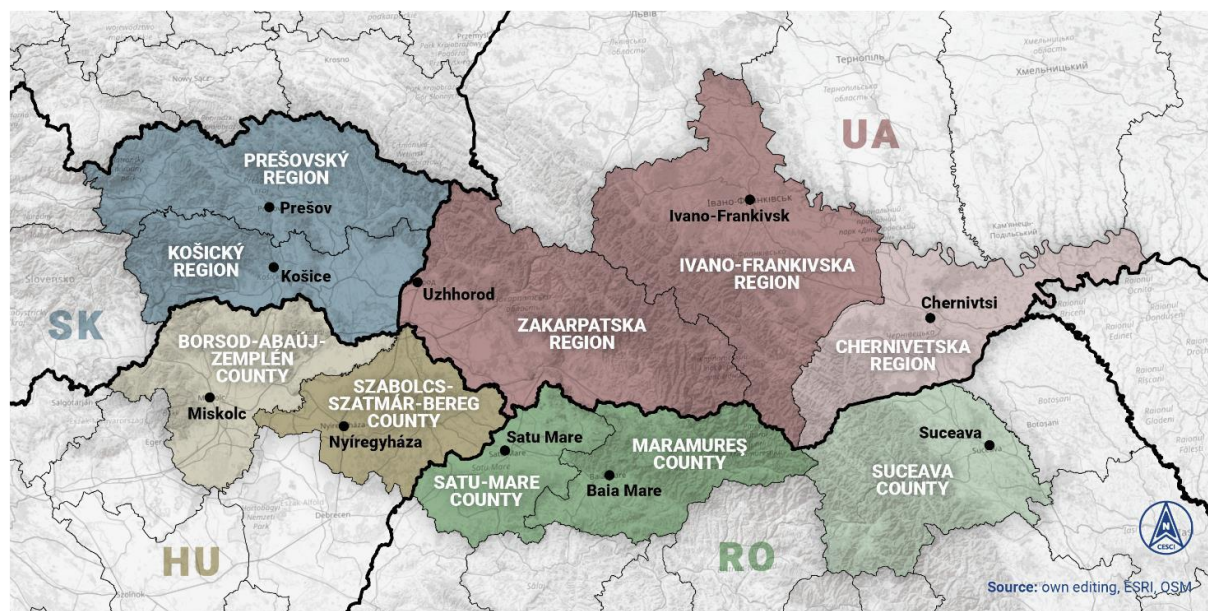
5.2.3	Biológiai sokféleség, védett területek.....	37
5.2.4	Környezeti terhelések.....	38
5.2.5	Fenntarthatóság, közös felkészülés az éghajlatváltozásra	38
5.3	Lényeges környezeti konfliktusok és problémák	39
5.4	A Programhoz kapcsolódó környezetvédelmi célok.....	40
6	A Program végrehajtásának valószínűsíthető környezeti hatásai	42
6.1	A program talajra gyakorolt lehetséges hatásai	42
6.2	A Program levegőre gyakorolt lehetséges hatásai	43
6.3	A Program vízre és talajvízre gyakorolt lehetséges hatásai	45
6.4	A Program biológiai sokféleségre, növény- és állatvilágra gyakorolt lehetséges hatásai 47	
6.5	A Program lehetséges hatásai a Natura 2000 területekre és Ukrajna védett területeire 48	
6.6	A Program éghajlatra gyakorolt lehetséges hatásai.....	49
6.7	A Program lehetséges hatásai az épített környezetre, a település környezetére és a kulturális örökségre	51
6.8	A Program emberi egészségre és életmódra gyakorolt lehetséges hatásai	52
6.9	A Program környezettudatosságra gyakorolt lehetséges hatásai.....	53
6.10	A program lehetséges hatásai a felmerülő környezeti konfliktusokra és potenciális problémákra, valamint a meglévő problémák eszkalálódására	54
6.11	A Program lehetséges hatásai a fenti tényezőket fenyegető veszélyek összefüggéseire és kumulatív hatására	57
7	Védőintézkedések	59
8	A monitoringrendszer értékelése.....	67
9	Közérthető összefoglaló.....	70

1 Tartalmi vázlat

1.1 A tematika megközelítése

A határon átnyúló együttműködés az Európai Unió szomszédaival kapcsolatos politikájának kulcsfontosságú eleme. Támogatja a fenntartható fejlődést az EU külső határai mentén, segít csökkenteni az életszínvonalbeli különbségeket és kezelni a határokon átnyúló közös kihívásokat. A határon átnyúló együttműködés előmozdítja az együttműködést az EU tagállamai és velük szárazföldi határon vagy tengeri átkelőn osztozó szomszédos országok között.

A Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna Interreg A NEXT Program három tagállam és Ukrajna közötti együttműködési program Európa közepén, az Európai Unió keleti határáján. A HUSKROUA Interreg A NEXT Program együttműködési területe 83 057 km², beleértve 10 megyét, amelyek több mint 8 millió polgárnak jelentenek otthont.

 INTERREG NEXT Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine CBC Programme - Analysed territory

1. ábra: A HUSKROUA Interreg A NEXT Program vizsgált területe (Forrás: Területi elemzés, készítette: CESCI, 2020.)

1.2 A programdokumentum kidolgozási folyamata

Az Interreg-rendelet programdokumentációs sablont ír elő, amely meghatározza az Interreg-programok tartalmát. A programdokumentum első fejezete területi elemzés formájában mutatja be a főbb fejlesztési kihívásokat és a kiaknázatlan lehetőségeket. A 2. fejezet tartalmazza a szakpolitikai és egyedi célkitűzéseket, valamint a mögöttes okfejtést, amely a beavatkozás logikájaként szolgál. Az 1. fejezetet adó területi elemzés elkészült és átadásra került a 2. fejezet és

a programdokumentum stratégiai környezeti vizsgálatának elkészítéséért felelős szakértői csoport számára.

A 2. fejezet határozza meg a jövőbeli Program prioritásait, szakpolitikai célkitűzéseit, egyedi célkitűzéseit, potenciális kedvezményezettjeit, intézkedéstípusait, célcsoportjait és mutatóit. Ez adja a programkonceptió gerincét. A 2. fejezet kidolgozása jelenleg folyamatban van; a cél az volt, hogy az SKV-szakértői csoport már a korai szakaszban bevonásra kerüljön, hogy ajánlásaik beépülhessenek a tervezési folyamatba, ami egy jobb dokumentumhoz vezet.

A 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó HUSKROUA Interreg A NEXT Program jelenleg kidolgozás alatt van. A programdokumentum területi elemzése (1. fejezet) öt fő javasolt területi célkitűzést – prioritást (TO6-P1 Környezet; TO8-P1 Katasztrófák; TO7-P1 Közlekedés; TO8-P2 Egészség; TO3-P1 Örökség) állapított meg, amelyek a 2. fejezetben három kiemelt célkitűzésre lettek leszűkítve (Egy ellenálló és zöld határrégió; Egy egészséges és vonzó határrégió; Egy együttműködő határrégió).

1.3 Az érintettek felsorolása

A fejezet a részt vevő országok szerinti bontásban ismerteti azon nemzeti környezetvédelmi hatóságok és természetvédelmi kezelők listáját, amelyek a stratégiai környezeti vizsgálat tematikájának meghatározásáért felelősek, és később a nyilvános konzultációs folyamatba is be kell vonni őket, mint a stratégiai környezeti vizsgálat folyamatában érintett érdekelt feleket:

Magyarország	Jogszabályi alap: Az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. Kormányrendelet III. melléklete
	Agrárminisztérium; Miniszterelnökség; Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság; Bükk Nemzeti Park Igazgatóság; Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság; Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei kormányhivatalok; Budapest Főváros Kormányhivatala; Belügyminisztérium, Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság; Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság és Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság; Építészeti, Építésügyi és Örökségvédelmi Helyettes Államtitkárság
Szlovákia	Jogszabályi alap: 24/2006 sz. törvény a környezeti hatásvizsgálatról, valamint egyes törvények módosításáról és kiegészítéséről
	Környezetvédelmi Minisztérium; Beruházási, Regionális Fejlesztési és Informatikai Minisztérium; Kassai Önkormányzati Régió Hivatala; Eperjesi Önkormányzat, Regionális Fejlesztési Osztály
Románia	Jogszabályi alap: 2004.07.08-i, 1076 sz. kormányhatározat egyes tervek és programok környezeti értékelési eljárásának meghatározásáról (HL, 707. sz., 2004.08.05.)
	Környezetvédelmi, Vízügyi és Erdészeti Minisztérium (MEWF); Nemzeti Környezetvédelmi Ügynökség (ha a minisztérium delegálja); Helyi környezetvédelmi ügynökségek

Ukrajna	Jogszabályi alap: Ukrajnának a stratégiai ökológiai értékelésről szóló, 2354-VIII sz. törvénye, hatályban 2018.10.12. óta
	Ökológiai és Természeti Erőforrások Minisztériuma; regionális állam környezetvédelmi minisztériuma

Az érintett nemzeti hatóságok minden megjegyzése és ajánlása, amelyek módosították a programdokumentumot és a környezetvédelmi jelentést, figyelembe lett véve a környezetvédelmi jelentés ezen szakaszában.

A nemzeti hatóságok nem tettek kivételt az SKV felépítése tekintetében. Több hatóság a saját szakterületén részletes tájékoztatást adott azokról a területekről, amelyeket a környezeti vizsgálat, majd a program végrehajtása során figyelemmel kell kísérni.

A hatóságok észrevételeire adott szakértői válaszok elérhetőek az SKV kidolgozásáért felelős magyar szervezetnél (Széchenyi Programiroda Nonprofit Kft.).

1.4 Forrásjegyzék (vonatkozó jogszabályok, a programdokumentum tervezete során felhasznált adatforrások)

A programdokumentumok és a környezeti értékelés kidolgozása során számos fontos uniós és nemzeti szintű forrás (jogszabályok, fejlesztési stratégiák stb.) és adatbázis került felhasználásra, mint például:

A vonatkozó jogszabályok és dokumentumok jegyzéke	
Magyarország	Magyarország Nemzeti Fejlesztési és Regionális Fejlesztési Koncepciója; Magyarország Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégiája; Magyarország Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiája 2030; Magyarország Nemzeti Vízstratégiája (Kvassay Jenő Terv); „Egészséges Magyarország 2021–2027”: egészségügyi ágazati stratégia; Magyarország Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiája; Nemzeti Környezetvédelmi Program 2021-2027; Nemzeti Természetvédelmi Alapterv; Magyarország Nemzeti Tájstratégiája; Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területfejlesztési Koncepciója és Programja 2021–2027 (javaslat); Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Koncepciója és Programja 2021–2027 (javaslat)
Szlovákia	Stratégiai terv a Szlovák Köztársaság közlekedésének fejlesztésére 2030-ig; Zöldebb Szlovákia – A Szlovák Köztársaság környezetvédelmi politikájának stratégiája 2030-ig; A kultúra fejlődésének koncepciója a kassai önkormányzati régióban 2020-2025 (2030); Nemzeti Regionális Fejlesztési Stratégia; Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia; Nemzeti stratégia a biológiai sokféleség védelmére; Nemzeti regionális és területi stratégia a Szlovák Köztársaság fejlesztésére 2030-ig; Kassa régió regionális integrált területi stratégiája; A kerékpározás és a kerékpáros közlekedés fejlesztésének stratégiája az Eperjesi régióban

Románia	<p>Románia Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégiája 2030; Az Északnyugati Régió Fejlesztési Terve 2021–2027; A Romániai Ökoturizmus Nemzeti Fejlesztési Stratégiája - Kontextus, Jövőkép és Célkitűzések - 2019–2029; Románia Energetikai Stratégiája a 2020–2030 közötti időszakra, kitekintéssel 2050-re; Nemzeti Integrált Terv az Energetika és az Éghajlatváltozás terén, 2021–2030; Nemzetközi Hulladékgazdálkodási Terv; Fenntartható Fejlődési Operatív Program 2021–2027 (SDOP); Általános Közlekedési Főterv (GTMP) 2014–2030; Románia Területfejlesztési Stratégiája (TDSR), Policentrikus Románia 2035: területi kohézió és versenyképesség, fejlődés és esélyegyenlőség az emberek számára, Nemzeti Stratégia Románia Fenntartható Fejlődési Horizontjaihoz 2013–2020–2030; Nagyszabású Infrastrukturális Operatív Program 2014–2020; IV. Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Terv (NAPEE); Nemzeti Stratégia és Cselekvési Terv a Biológiai Sokféleség Megőrzésére 2014–2020; Kulturális és Nemzeti Örökségi Stratégia 2016–2022</p>
Ukrajna	<p>Állami Program az Ukrán Kárpátok Régió Fejlesztésére 2020–2022; Nemzeti Közlekedési Stratégia a 2030-ig tartó időszakra; A Turizmus és az Üdülőkörnyezet Fejlesztésének Stratégiája a 2026-ig tartó időszakban; Ukrajna Nemzeti Hulladékgazdálkodási Stratégiája 2030-ig; Ukrajna Energiastratégiája a 2035-ig tartó időszakra "Biztonság, energiahatékonyság, versenyképesség, Ukrajna alacsony szén-dioxid-kibocsátásra irányuló fejlesztési stratégiája 2050-ig; Az éghajlatváltozás területén az állami politika végrehajtási koncepciója az éghajlatváltozás terén a 2030-ig tartó időszakban; A Csernyivci terület fejlesztési stratégiája a 2027-ig tartó időszakra; Az Ivano-frankivszki terület fejlesztési stratégiája a 2027-ig tartó időszakra; Kárpátalja terület regionális fejlesztési stratégiája a 2021–2027 közötti időszakra; Kárpátalja terület hulladékgazdálkodási stratégia 15 éves időszakra; Stratégiatervezet a környezetbiztonsághoz és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz a 2030-ig tartó időszakra; Nemzeti stratégia-tervezet az új egészségügyi rendszer kiépítésére Ukrajnában a 2015–2025 közötti időszakra; Stratégia a biológiai sokféleség védelméről 2030-ig – kidolgozás alatt</p>
Egyéb	<p>Területi elemzés a jövőbeli INTERREG NEXT Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna határon átnyúló együttműködési programhoz</p> <p>A 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó HUSKROUA Interreg A NEXT Program – A program 1. tervezete</p> <p>Az Európai Bizottság irányadó dokumentuma az INTERREG NEXT programokról és annak III. mellékletéről</p> <p>Közös dokumentum az Interreg NEXT stratégiai programozásról 2021–2027 között</p> <p>2. melléklet az ERFA-ról és a Kohéziós Alapról szóló európai parlamenti és tanácsi rendelethez (javaslat)</p> <p>Az ERFA további közös teljesítmény- és eredménymutatóinak mutatószám-adatlapjai az Interreg esetében</p> <p>az európai zöld megállapodás; európai éghajlatváltozási jog; az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásról szóló uniós stratégia; Az Európai Unió Víz Keretirányelve; A 2030-ig tartó időszakra szóló uniós biodiverzitási stratégia;</p>

	Európai Táj Egyezmény; az energetikai rendszerek integrálásáról szóló uniós stratégia; Uniós Hidrogénstratégia; Az Európai Unió Duna régióra vonatkozó stratégiája
Adatforrások jegyzéke	
Magyarország	Központi Statisztikai Hivatal (ksh.hu); TEIR - a Központi Statisztikai Hivatal hivatalos adatbázisa (TeIR)
Szlovákia	Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatala (statistics.sk)
Románia	Romániai Nemzeti Statisztikai Intézet (insse.ro)
Ukrajna	Ukrajna Állami Statisztikai Szolgálat (ukrstat.org)
Egyéb	-

2 A lehetséges alternatívák megfigyelése

Mivel a HUSKROUA Interreg A NEXT Program nem klasszikus stratégia, hanem pénzügyi keret a határokon átnyúló együttműködéshez, ezért nincsenek lehetséges alternatívák, amelyeket meg kell vizsgálni. A Program az Európai Bizottság ERFA- és Interreg-rendeleteiben meghatározott tematikus struktúra alapján készült. A programozási folyamat során a legfontosabb alternatíva az, hogy kiválasztunk-e bizonyos, szakpolitikák és konkrét célkitűzések szerinti beavatkozásokat. Az alternatívák elemzése ezért a következő döntések indoklására szorítkozik:

PO1: A program nem választja ki azt a politikai célkitűzést, amely az innovatív és intelligens gazdasági átalakítás előmozdításával célozza az intelligensebb Európa megteremtését. Ez azt jelenti, hogy a közvetlen gazdasági előnyökkel járó együttműködési tevékenységek ki vannak zárva. A távoli, elmaradott és fejletlen határ menti régióknak súlyos társadalmi-gazdasági kihívásaik vannak (szegénység, elítelvándorlás, elöregedés, kifelé irányuló migráció), és a gazdasági tevékenységek erősítése jelenti a legközvetlenebb lehetőséget e problémák megoldására a jobb foglalkoztatás, értéknövelő képesség és ezáltal az életszínvonal javítására. Ugyanakkor az ISO1 b) szerinti intézményi együttműködési beavatkozások közvetett hozzájárulást jelentenek az előkészítő, támogató tevékenységeken keresztül, beleértve a vállalkozásfejlesztést, a vállalkozói szellemet és a digitalizációt, és kevesebb közvetlen hatással és haszonnal járnak, mint a közös termék/szolgáltatás vagy piacfejlesztés.

PO2: A két kiválasztott egyedi célkitűzés (beleértve a iv. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket, valamint a vii. a természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megóvásának fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése) megfelelő kombináció, amely a legnagyobb határokon átnyúló jelentőséggel bíró és korábbi együttműködési tapasztalatokkal rendelkező területekkel foglalkozik, ugyanakkor képes

befogadni más, nem kiválasztott egyedi célkitűzések hiánypótló projektjeit is. A szakpolitikai célkitűzés fontosságát az is kiemeli, hogy a kiválasztott egyedi célkitűzések összesített pénzügyi előirányzata 45%.

PO3: A fizikai és virtuális kapcsolódást célzó szakpolitikai cél nincs kiválasztva. Igaz, hogy a közlekedési kapcsolatok alacsony szintje a programterület egyik fő kihívása, amelyet javítani kell a társadalmi és gazdasági együttműködés megerősítése érdekében. A közlekedésfejlesztéshez szükséges nagyberuházások azonban nem tartoznak a határon átnyúló együttműködési program hatálya alá, így a szakpolitikai cél kiválasztásának mellőzése indokolt lehet. Ugyanakkor a Program felépítése lehetővé teszi az előkészítő lépések más egyedi célkitűzésekbe történő beillesztését – pl. Az ISO1 b) szerinti intézményi együttműködés különböző formái –, amelyek megnyitják az utat a határkapcsolati problémákat hosszabb távon megoldó kormányközi kezdeményezésekhez.

PO4: A szociálisabb Európára irányuló szakpolitikai célkitűzés a PO2 mellett a másik fő finanszírozási fókusz. Ez azonban elsősorban annak a ténynek köszönhető, hogy a turizmus (az egyik legfontosabb beavatkozási terület) az ERFA-rendeletben szerepelt ezen PO-ban. Így a PO4 keretében kiválasztott két egyedi célkitűzés nagyon változatos témákat képvisel:

- A PO4 társadalmi befogadással és egészségügyi ellátással kapcsolatos célkitűzései közül a foglalkoztatásra, az oktatásra és a társadalmi befogadásra irányuló célok a tapasztalatok és képességek hiánya miatt kimaradnak, míg a migránsok integrációjára összpontosító célkitűzés a terület szempontjából irrelevánsnak tekinthető. Ezeket a döntéseket a Program korlátozott erőforrásai összpontosításának szükségessége indokolja, valamint az, hogy bizonyos oktatási, foglalkoztatási és társadalmi befogadási szempontokat más beavatkozásokkal is kezelni lehet. Az egyetlen kiválasztott egyedi célkitűzés *(PO4 v. az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, és az egészségügyi rendszerek ellenállóképességének növelése – ideértve az alapellátást is –, valamint az intézményesített ellátásról a családi alapú és a közösségi alapú ellátásra való átállás előmozdítása)*, vagyis az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés, olyan terület, ahol az együttműködéssel kapcsolatos tapasztalatok jók, és a határokon átnyúló szolgáltatási integráció és a tudásmegosztás potenciális előnyei könnyen felismerhetők.
- A turizmus *(PO4 vi. a kultúra és a fenntartható idegenforgalom szerepének erősítése a gazdaság helyreállításában, valamint a társadalmi befogadás és a szociális innováció ösztönzésében)* az egyik legfontosabb terület a kihasználatlan természeti potenciállal rendelkező határokon átnyúló régiók számára. A természeti környezet túlzott kihasználásának magas szintű kockázatát is magában hordozza, amit – a fenntarthatósági kritériumok alkalmazásával – a finanszírozási döntések során figyelembe kell venni és megfelelően ellensúlyozni kell.

PO5: A fenntartható és integrált város- és vidékfejlesztést, valamint a helyi kezdeményezéseket támogató politikai célkitűzés nincs kiválasztva. E témák összehangolt intézkedései hosszú távon rendkívül előnyösek lennének, és kérdéses, hogy más egyedi célkitűzések – beleértve az ISO1 b)-t is – hogyan tudnak hozzájárulni ehhez a kihíváshoz. Ugyanakkor a kiválasztott PO-k közös

stratégiák és tervek kidolgozását foglalják magukban olyan kulcsfontosságú együttműködési területeken, mint az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a biológiai sokféleség és az élőhelyek védelme és helyreállítása, valamint a turizmus.

ISO1: A szakpolitikai célkitűzés *(ISO1 b) hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban fennálló jogi és egyéb akadályok felszámolása céljából)* keretében kiválasztott egyetlen, a jó kormányzásra irányuló intézkedésekre irányuló egyedi célkitűzés az, amely a lehető legszélesebb körű interakciókat teszi lehetővé az érdekelt felek számára, és így jó helyzetben van ahhoz, hogy más egyedi célkitűzések által nem érintett témákban együttműködést és kapacitásépítést fogadjon. Jelentős hiányt jelent az emberek közötti cselekvések ki nem választása, amely terület közvetlenül elősegíti a társadalmak közötti civil és kulturális kapcsolatokat, és másodlagos előnyöket biztosít intézményi, közigazgatási és gazdasági szinten. Ez azonban szándékos programozási döntés: a programterület mind a négy országában hiányzik a potenciális koordináló testület, amely megfelelő kapacitással rendelkezne az emberek közötti projektek koordinálására. Ehelyett a kis projektek lesznek támogathatók a tematikus pályázatok keretében, hogy lehetővé tegyék az ilyen jellegű együttműködést.

ISO2: A biztonsággal foglalkozó Interreg-specifikus célkitűzés kimarad – a programcélok elérését veszélyeztetni képes – állami szintű hatóságok közötti együttműködés nehézségeivel kapcsolatos tapasztalatok alapján. Az erőforrások koncentrációjára tekintettel és a közvetlen előnyök tematikus területeinek középpontba helyezése alapján ez a döntés indokolt.

Általánosságban levonható a következtetés, hogy a kiválasztott egyedi célkitűzések a kulcsfontosságú beavatkozások megfelelő kombinációját adják, ugyanakkor teljesítik azt a követelményt, hogy a Program korlátozott pénzügyi forrásait összpontosítsák. Mindazonáltal fontos figyelembe venni a környezetre irányuló potenciális fenyegetéseket és ilyen káros és kedvezőtlen hatásokat – összhangban a jelenlegi SKV 7. fejezetében kiemelt védelmi ajánlásokkal.

3 A Program fő célkitűzései

A HUSKROUA Interreg A NEXT Program azt tervezi, hogy a következő 7 éves időszak fejlesztési tevékenységeit három prioritás mentén szervezi meg:

- P1 – Egy ellenálló és zöld határrégió
- P2 – Egy egészséges és vonzó határrégió
- P3 – Egy együttműködő határrégió

Az alábbi táblázat a meghatározott programprioritások és a kiválasztott szakpolitikai célok/Interreg-specifikus célok közötti kapcsolatot mutatja. A prioritások közötti összefüggéseket, a programdokumentumok belső összhangját a 4.2. fejezet mutatja be.

Programprioritás	Kiválasztott szakpolitikai cél vagy kiválasztott Interreg-specifikus cél	Kiválasztott egyedi célkitűzés
P1 – Egy ellenálló és zöld határregió	2. szakpolitikai cél: Zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa	<p>iv. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket</p> <p>vii. a természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megóvásának fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése</p>
P2 – Egy egészséges és vonzó határregió	4. szakpolitikai cél: Szociálisabb Európa	<p>v. az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, és az egészségügyi rendszerek ellenállóképességének növelése – ideértve az alapellátást is –, valamint az intézményesített ellátásról a családi alapú és a közösségi alapú ellátásra való átállás előmozdítása</p> <p>vi. a kultúra és a fenntartható idegenforgalom szerepének erősítése a gazdaság helyreállításában, valamint a társadalmi befogadás és a szociális innováció ösztönzésében</p>
P3 – Egy együttműködő határregió	1. Interreg egyedi célkitűzés: Együttműködőbb kormányzás	b. hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határregiókban fennálló jogi és egyéb akadályok felszámolása céljából.

Táblázat: Meghatározott programprioritások és azok kapcsolata a kiválasztott szakpolitikai célokkal/Interreg egyedi célkitűzésekkel.

4 A dokumentumok koherenciája és következetessége

4.1 Kapcsolat más releváns tervekkel, programokkal

A következő fejezet bemutatja a programdokumentum kapcsolatát a vonatkozó uniós irányelvekkel és stratégiákkal, valamint a HUSKROUA Interreg A NEXT Programban részt vevő partnerországok nemzeti és regionális szintű jogszabályaival és stratégiáival. A kohéziós elemzés keretében érintett dokumentumok listáját a nemzeti hatóságok bizonyos esetekben kibővítették az SKV tartalomleírásának felülvizsgálata során.

Vonatkozó európai uniós dokumentumok

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
Európai zöld megállapodás	Az európai zöld megállapodás a Közösség válasza a jelenlegi éghajlati és környezeti kihívásokra. Ez egy új növekedési stratégia, amelynek célja, hogy az EU-t erőforrás-hatékony és versenyképes gazdasággá alakítsa. Célja továbbá az EU természeti tőkéjének védelme, megőrzése és fejlesztése, valamint a polgárok egészségének és jóllétének védelme a környezettel kapcsolatos kockázatokkal és hatásokkal szemben. A HUSKROUA Interreg A NEXT Program az összes kiválasztott szakpolitikai és egyedi célkitűzés révén hozzájárul az európai zöld megállapodás megvalósításához.
Az éghajlatváltozással kapcsolatos európai jogszabályok	Az európai zöld megállapodáshoz kapcsolódóan az európai éghajlati jogszabályok célja, hogy megteremtsék azt a keretet, amely szükséges ahhoz, hogy az EU 2050-re elérje az éghajlat-semlegességet. A HUSKROUA Interreg A NEXT Program 1. prioritása (PO2 iv. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket) szerves része a javaslatban meghatározott céloknak.
Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásról szóló uniós stratégia	Az európai zöld megállapodás – az EU fenntartható jövőre vonatkozó növekedési stratégiája – annak felismerésén alapul, hogy a zöld átállás lehetőség, és a cselekvés elmulasztása hatalmas költségekkel jár. Az EU az elmúlt években a 2013-as alkalmazkodási stratégia keretében már tett lépéseket ellenálló képességének fokozása érdekében, jelenleg minden tagállamnak nemzeti alkalmazkodási stratégiája vagy terve van. A zöld megállapodással összhangban az új alkalmazkodási stratégia célja, hogy megvalósítsa az éghajlatváltozás hatásaival szemben ellenálló Unió 2050-re vonatkozó jövőképét az alkalmazkodás intelligensebbé,

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
	<p>szisztematikusabbá, gyorsabbá tételével és a nemzetközi fellépés fokozásával. A HUSKROUA Interreg A NEXT Program a PO2 iv. (az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket) egyedi célkitűzés révén hozzájárul az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljainak eléréséhez.</p>
<p>Az EU víz keretirányelve</p>	<p>A víz keretirányelv céljaival (a 2000/60/EK Irányelv 1. cikke) összhangban a HUSKROUA Interreg A NEXT Program (1. prioritás: „Ellenálló és zöld határrégió”) hozzájárul a vízminőség javításához, a vízi élőhelyek védelméhez (PO2 vii.) és a vízkárok csökkentéséhez (PO2 iv.). A Program 2. prioritása (Egy együttműködő határrégió) hozzájárulhat az érintett országok illetékes regionális hatóságai és szakmai szervezetei közötti erősebb együttműködéshez a vízzel kapcsolatos kihívások kezelésében, ami szintén fontos eleme az irányelvnek.</p> <p>A keretirányelv szerint „Közös elvek szükségesek azoknak az erőfeszítéseknek a koordinálásához, amelyeket a tagállamok tesznek... a határvízi problémák szabályozásának támogatására... (23) ”és a 3. cikk (5) bekezdése szerint „Ahol a vízgyűjtő terület túlterjed a Közösség határain, az érintett tagállam, vagy tagállamok a megfelelő koordináció kialakítására törekcsenek az érintett nem tagállamokkal azzal a céllal, hogy ezen irányelv célkitűzéseit a vízgyűjtő terület egészén elérjék.” A HUSKROUA Interreg A NEXT Program jelentős mértékben hozzájárul ehhez a területhez azáltal, hogy Ukrajnával vízügyi kérdésekben együttműködik.</p>
<p>A 2030-ig tartó időszakra szóló uniós biodiverzitási stratégia – Hozzuk vissza a természetet az életünkbe!</p>	<p>Az európai zöld megállapodáshoz kapcsolódó stratégia célja, hogy 2030-ra Európa biológiai sokféleségét a helyreállítás útjára állítsa az emberek, az éghajlat és a bolygó érdekében. A COVID-19 utáni időszakban a stratégia célja, hogy növelje társadalmaink ellenálló képességét az olyan jövőbeli fenyegetésekkel szemben, mint az éghajlatváltozás hatásai, az erdőtüzek, az élelmezési bizonytalanság, a betegségek kitörése – beleértve a vadon élő állatok védelmét és a vadon élő állatok illegális kereskedelme elleni küzdelmet. A HUSKROUA Interreg A NEXT Program 1. prioritása („Ellenálló és zöld határrégió”) a PO2 iv. és PO2 vii. egyedi célkitűzésekkel összefüggésben közvetlenül az EU biológiai sokféleséggel kapcsolatos stratégiájában meghatározott intézkedések megvalósítását szolgálja a határon átnyúló együttműködési területen.</p>
<p>Európai Táj Egyezmény</p>	<p>Az Egyezmény célja a tájvédelem, -gazdálkodás és -tervezés előmozdítása, valamint a tájkérdésekkel kapcsolatos európai együttműködés megszervezése. Az Egyezmény 9. cikke (Határon átnyúló tájak) kijelenti, hogy a Felek ösztönzik a határokon átnyúló együttműködést helyi és regionális szinten, és ahol szükséges, közös tájprogramokat készítenek és hajtanak végre. A HUSKROUA Interreg A NEXT Program 2. prioritása (PO4 vi. a</p>

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
	<p>kultúra és a fenntartható turizmus gazdasági fejlődésben, társadalmi befogadásban és társadalmi innovációban betöltött szerepének erősítése) teljes mértékben megfelel az ebben a cikkben meghatározott célkitűzésnek. A Program prioritásai – a PO2 iv., PO2 vii., PO4 vi. és ISO1 b) egyedi célkitűzésekkel összefüggésben – hozzájárulnak az európai terek összehangolt fejlesztéséhez és fenntartható turisztikai használatához.</p>
<p>Az energetikai rendszerek integrálásáról szóló uniós stratégia</p>	<p>Az energetikai rendszerek integrációja az energetikai rendszer több energiahordozót, infrastruktúrát és fogyasztási ágazatot átfogó, összehangolt tervezése és működtetése a hatékonyabb, körkörös és megbízhatóbb energetikai rendszer érdekében. Az energetikai rendszerek integrálásáról szóló uniós stratégia felvázolja, hogyan lehet felgyorsítani az átmenetet egy integráltabb energetikai rendszer felé, beleértve az uniós szintű konkrét szakpolitikai és jogalkotási intézkedéseket is.</p> <p>A HUSKROUA Interreg A NEXT Program csak közvetve – a PO2 iv. „az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket” egyedi célkitűzés útján keresztül – járul hozzá az energetikai rendszerek integrálásáról szóló uniós stratégia céljaihoz.</p>
<p>Uniós Hidrogénstratégia</p>	<p>Az Európai Unió szerint a (zöld) hidrogén „kulcsfontosságú prioritás az európai zöld megállapodás és Európa tiszta energiára való áttérésének eléréséhez”. Az európai zöld megállapodással összhangban az EU hidrogénstratégiájának célja a hidrogéntermelés dekarbonizálása és felhasználásának kiterjesztése azokban az ágazatokban, ahol képes helyettesíteni a fosszilis üzemanyagokat.</p> <p>A HUSKROUA Interreg A NEXT Program csak közvetve – a PO2 iv. „az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket” egyedi célkitűzés útján keresztül – járul hozzá az Unió hidrogénstratégiájához.</p>
<p>Az Európai Unió Duna régióra vonatkozó stratégiája</p>	<p>Az EUSDR makroregionális stratégia fő célja a Duna-régióban meglévő rendelkezések és kezdeményezések összehangolása a közös kihívások kezelése érdekében, mivel sok esetben határokon átnyúló együttműködésre és transznacionális megoldásra van szükség.</p> <p>A stratégia számos kérdéssel és fejlesztési politikával foglalkozik, amelyek 4 pillér és 12 kiemelt terület mentén kerültek koordinálásra. A HUSKROUA Interreg A NEXT Program a következő DRS prioritásokhoz kapcsolódik</p>

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
	<p>legerősebben: PT 2: Fenntartható energiagazdálkodás; PT 3: Kultúra és turizmus; PT 4: vízminőség; PT 5: Környezeti kockázatok; PT 6: Biológiai sokféleség, tájak, valamint a levegő és a talaj minősége; PT 10: Intézményi kapacitás és együttműködés.</p> <p>Fontos hangsúlyozni, hogy a stratégia mögött nincs pénzügyi forrás, amelyre pályázni lehetne. A stratégia célkitűzéseit finanszírozással együtt be kell építeni a meglévő szakpolitikai keretekbe és operatív programokba. Az EUSDR tevékenységeit főként a Duna Transznacionális Program támogatja. Ezenkívül a célkitűzések nagy része projektek formájában valósul meg az európai területi együttműködési programok (határon átnyúló együttműködési programok, Interreg stb.) és a nemzeti operatív programok támogatásával.</p>

Vonatkozó magyar dokumentumok

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
Magyarország Nemzeti Fejlesztési és Regionális Fejlesztési Koncepciója (2030-ig)	<p>A határokon átnyúló intézkedések végrehajtásával a HUSKROUA Interreg A NEXT Program hozzájárul a Kárpát-medence északkeleti részének fenntartható, összehangolt fejlődéséhez, amely a Koncepció egyik konkrét területi célja (speciális területi cél: „Az ország makroregionális szerepének megerősítése; Intervenciós terület: gazdasági és vidékfejlesztési együttműködés kialakítása és megerősítése a Kárpát-medencében; Magyarország szerepének erősítése a kárpát-medencei térszerkezetben; valamint területi és közösségek közötti kapcsolatok kiterjesztése a Kárpát-medencében).</p>
Magyarország Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégiája	<p>Az HUSKROUA Interreg A NEXT Program kiválasztott szakpolitikai célkitűzései és kapcsolódó egyedi célkitűzésjai nem részesítik előnyben a határokon átnyúló közlekedési infrastruktúra fejlesztését.</p> <p>Az idegenforgalmi attrakciók határokon átnyúló hálózatainak fejlesztésével összefüggésben (PO4 (v.) a Program keretében kis léptékű intézkedések valósulhatnak meg a határokon átnyúló közlekedés fejlesztésére.</p>

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
<p>Magyarország Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiája (2030-ig)</p>	<p>A Program a turizmus fejlesztésére összpontosít, mint a határokon átnyúló gazdasági fejlődés, a társadalmi befogadás és a szociális innováció egyik hajtóereje (2. programprioritás: Egészséges és vonzó határrégió a PO4-hez kapcsolódóan (v)).</p> <p>A Program keretében végrehajtott turizmusfejlesztési akciók számos, a Stratégiában meghatározott területen (kulturális turizmus, gasztronómia és borturizmus, rendezvényturizmus, aktív és természetturizmus) hozzájárulhatnak a határokon átnyúló régió turisztikai kínálatának bővítéséhez.</p> <p>A program területileg érinti a „Tokaji, Felső-Tisza és Nyírségi térség”, amely a Stratégiában meghatározott egyik legfontosabb turisztikai fejlesztési terület.</p>
<p>Magyarország Nemzeti Vízstratégiája (Kvassay Jenő Terv) (2017–2030)</p>	<p>A terv egyik hosszú távú célja a „megelőző árvíz- és belvízvédelem”. Az 1. programprioritás (Ellenálló és zöld határrégió) keretében végrehajtott intézkedések hozzájárulhatnak a katasztrófakockázatok csökkentéséhez a régióban (2. szakpolitikai célkitűzés iv. Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa; egyedi célkitűzés iv. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket).</p>
<p>1155/2016. (III. 31.) Korm. határozat Magyarország felülvizsgált, 2015. évi vízgyűjtő-gazdálkodási tervéről</p>	<p>A Víz Keretirányelvben meghatározott célok eléréséhez szükséges intézkedéseket az úgynevezett vízgyűjtő-gazdálkodási tervek foglalják össze. Magyarország Kormánya a 1042/2012. (II. 23.) kormányhatározattal adta ki Magyarország első vízgyűjtő-gazdálkodási tervét. 2015-ben a terv felülvizsgálatra került, amely a 2016-2021 közötti időszak cselekvési programja.</p> <p>A terv 1.2. fejezete (Határon átnyúló vízügyi kapcsolatok) szerint a nemzetközi együttműködés létfontosságú Magyarország számára, mivel vízfolyásaink több mint 90%-a a határon túlról származik, és a felszín alatti vízkészleteink nagy része is onnan származik. A HUSKROUA Interreg A NEXT Program a PO2 iv. és PO2 v. egyedi célkitűzés-tervezések vonatkozásában általánosságban hozzájárul a tervben meghatározott célok eléréséhez, különösen a határokon átnyúló vízgazdálkodási feladatok ellátásához.</p>
<p>„Egészséges Magyarország 2021–2027”: egészségügyi ágazati stratégia (2021–2027)</p>	<p>A Program PO4 v. (az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, és az egészségügyi rendszerek ellenállóképességének növelése – ideértve az alapellátást is –, valamint az intézményesített ellátásról a családi alapú és a közösségi alapú ellátásra való átállás előmozdítása) egyedi célkitűzésje a Stratégia 1. és 5.</p>

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
	<p>egyedi célkitűzésben foglalt tevékenységekhez kapcsolódik. A stratégia SC1 célja a magyar közegészségügy és az alapellátás fejlesztése, míg az SC5 támogatja a digitális egészségügy fejlesztését.</p>
<p>Magyarország Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiája (2012–2024)</p>	<p>A fenntarthatóság érvényesítése a HUSKROUA Interreg A NEXT Program keretében végzett intézkedésekben biztosítja, hogy a program hozzájáruljon a keretstratégiában meghatározott célok eléréséhez. A keretstratégia jellegéből adódóan a kapcsolat releváns a HUSKROUA Interreg A NEXT program minden prioritása szempontjából.</p>
<p>Nemzeti Környezetvédelmi Program 2021-2026</p>	<p>A Nemzeti Környezetvédelmi Programok 1997 óta átfogó keretet biztosítanak Magyarország környezetpolitikai céljainak és intézkedéseinek. A jelenlegi program négy stratégiai célt határoz meg, amelyek mindegyike a HUSKROUA Interreg A NEXT Program PO2-jéhez kapcsolódik:</p> <ul style="list-style-type: none"> • PO2 iv) – „az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket” – hozzájárul a Program 1., 3. és 4. stratégiai céljának megvalósulásához. • PO2 vii) – „a természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megóvásának fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése” – szorosan kapcsolódik a Program 2. stratégiai célkitűzéshez (Természeti értékek védelme, helyreállítása és fenntartható használata, ill. források).
<p>Nemzeti Természetvédelmi Alapterv V. (javaslat) (2021–2026)</p>	<p>A terv az 5. Nemzeti Környezetvédelmi Program részeként állapítja meg a ország fő természetvédelmi feladatait. A HUSKROUA Interreg A NEXT Program hozzájárul a terv számos célkitűzéséhez a PO2 vii. és az ISO1 b) egyedi célkitűzések révén, például: Természetvédelmi tervezés; Társadalmi kapcsolatok, szemléletformálás, bemutatás; Nemzetközi együttműködések stb.</p>
<p>Magyarország Nemzeti Tájstratégiája (2017–2026)</p>	<p>A stratégia egyik fontos célkitűzése, hogy hozzájáruljon az élhető városi táj és a bölcs földhasználat megteremtéséhez (a stratégia II. célkitűzése). Az 1. programprioritás (Ellenálló és zöld határrégió) keretében végrehajtott intézkedések hozzájárulhatnak a városi zöld infrastruktúra fejlesztéséhez, a szennyezések csökkentéséhez és a tudatosabb földhasználat támogatásához.</p>

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
<p>Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területfejlesztési Konceptiója és Programja 2021–2027 (javaslat) (2021– 2027)</p>	<p>A megyének jelentős fejlesztési potenciálja van a határ menti térségekkel való gazdasági és kulturális kapcsolatok erősítésében, amelyeket a HUSKROUA Interreg A NEXT Program szolgál.</p> <p>A megyei fejlesztési koncepció 3 általános és 7 stratégiai célt határoz meg, amelyek közül sok kapcsolódik a HUSKROUA Interreg A NEXT Program prioritásaihoz:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A PO2 iv. és vii. tekintetében a megye kiemelt területei a megújuló energiafelhasználásra való áttérés, a víz- és szennyvíz-infrastruktúra fejlesztése, valamint a vízbázisok védelme (II/2. Közműfejlesztés, energia- és vízgazdálkodási programok). ▪ A PO4 v. tekintetében az egészségügyi ellátáshoz való jobb hozzáférés biztosítása a megye egyik stratégiai célkitűzése (I/2. Helyi szociális és egészségügyi szolgáltatások fejlesztése, lakhatási feltételek megkönnyítése). ▪ A megye gazdasági fejlődésének egyik kiemelt területe a turisztikai szolgáltatások fejlesztése (III/3. Turisztikai szolgáltatások fejlesztése), amely közvetlenül kapcsolódik a Program PO4 vi. céljához.
<p>Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Konceptiója és Programja 2021–2027 (javaslat) (2021– 2027)</p>	<p>A vizsgált dokumentumok között szoros területi és tematikus kapcsolat van:</p> <p>A HUSKROUA Interreg A NEXT Program a megyei dokumentumhoz hasonlóan kiemelt figyelmet fordít a programterület zöld, éghajlatbarát és fenntartható fejlődésére. (Az 1. programprioritás (Ellenálló és zöld határrégió) a „Zöld megye – Zöld gazdaság, éghajlatbarát energiagazdálkodás, alkalmazkodás az éghajlatváltozáshoz” tematikus konkrét célkitűzéshez kapcsolódva)</p> <p>A Program kiemelt területnek tekinti a turizmus fejlesztését (2. programprioritás: Egészséges és vonzó határrégió), amely szintén fontos célként jelenik meg a megyei koncepcióban és programban („Proaktív megye: A gazdasági és társadalmi önszerveződés feltételeinek megteremtése megyei szinten” tematikus egyedi célkitűzés; az összes területi egyedi célkitűzés).)</p> <p>A megyei szintű dokumentum kiemelt területként határozza meg a megye nemzetközi integrációjának elmélyítését (Proaktív megye: A gazdasági és társadalmi önszerveződés feltételeinek megteremtése megyei szinten), amelynek egyik fontos eleme a határon átnyúló kapcsolatok erősítése. A HUSKROUA Interreg A NEXT Program megvalósítása teljes mértékben kapcsolódik e cél eléréséhez.</p>

Vonatkozó szlovák dokumentumok

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
<p>Stratégiai terv a Szlovák Köztársaság közlekedésének fejlesztésére 2030-ig</p>	<p>„Jobb feltételek biztosítása a kerékpáros és gyalogos közlekedéshez helyi és regionális szinten” (SVO4 horizontális egyedi célkitűzés); „A szállítás negatív társadalmi-gazdasági és környezeti hatásainak szisztematikus csökkentése” (ŠHC3 horizontális egyedi célkitűzés) és „A közlekedés rendszerszintű negatív társadalmi-gazdasági és környezeti hatásainak csökkentése (beleértve az éghajlatváltozást is) a környezeti monitoring, a hatékony tervezés/infrastruktúraépítés eredményeként, valamint a hagyományos üzemanyaggal működő szállítás mennyiségének csökkentése alternatív fosszilis tüzelőanyagok felhasználásával” (SGC3 globális egyedi célkitűzés) összhangban vannak a HUSKROUA Interreg A NEXT Program 1. prioritásával (PO2 vii.).</p>
<p>Zöldebb Szlovákia – A Szlovák Köztársaság Környezetvédelmi Politikájának Stratégiája 2030-ig</p>	<p>A program 1. prioritása összhangban van a Zöld Szlovákia Stratégia több kiemelt céljával.</p> <p>A stratégia 6. célkitűzésének (az éghajlatváltozás megelőzése és mérséklése), 7. célkitűzésének (védelem az árvíz, az aszály és a vízhiány ellen), 8. célkitűzésének (az aszály és a vízhiány kezelése) és 14. célkitűzésének (Jobb adatok a jobb döntéshozatal érdekében) elérését közvetlenül támogatja a Program PO2 iv. „Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket” egyedi célkitűzését.</p> <p>A 9. célkitűzés (tisztta levegő) a P1-hez (Ellenálló és zöld határrégió) és a 2. szakpolitikai célkitűzéshez (Zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa (PO2 vii.)) kapcsolódik.</p> <p>A stratégia 13. célkitűzése (Környezeti nevelés és élethosszig tartó tanulás) és 14. célkitűzése (Jobb adatok a jobb döntéshozatal érdekében) szintén kapcsolódik a Program 1. prioritásához (PO2 iv.), 2. prioritásához (Egészséges és vonzó határrégió) és a 4. szakpolitikai célkitűzéséhez (Szociálisabb Európa).</p>
<p>A kultúra fejlődésének koncepciója a kassai önkormányzati régióban 2020-2025 (2030)</p>	<p>A koncepció „Regionális kulturális identitás” (3.1) és „Kulturális turizmus” (3.2) programja a belföldi és külföldi látogatók vonzása, valamint a regionális gazdaság és a turizmussal kapcsolatos foglalkoztatás fejlesztése révén összhangban van a Program 2. prioritásával (Egészséges és vonzó határrégió), amely kapcsolódik a Program 4. szakpolitikai célkitűzéséhez (Szociálisabb Európa (PO4 vi.)). A „Kulturális szervezetek irányításának és működésének optimalizálása” (3.4) program összhangban van a Program 3. prioritásával (Egy együttműködő</p>

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
	határrégió), amely kapcsolódik az 1. egyedi célkitűzéshez: A Program jobb együttműködés-irányítása (ISO1 b)).
Nemzeti Regionális Fejlesztési Stratégia	A stratégia 4.5. prioritási területe (a környezet védelme és megteremtése) összhangban van a Program 1. prioritásával (PO2 iv. és PC vii.). és a Stratégia 4.4. prioritási területe (tudásorientált gazdaság) pedig összhangban van a 2. prioritással (PO4 v. és PO4 vi.) és a 3. prioritással (ISO1 b)). Az 5.7. (Eperjesi önkormányzati régió) és az 5.8. (Kassa önkormányzati régió) stratégiai célkitűzések összhangban vannak a Program összes prioritásával.
Nemzeti Fenntartható Fejlesztési Stratégia	<p>A stratégia 5. (a nem kormányzati szervezetek, az érdekcsoportok és a nyilvánosság támogatása a társadalom fejlődésében való részvételében) és a 6. stratégiai célkitűzése (a jogi ismeretek, a lakosság értékének, az oktatásnak stb. megerősítése) összhangban van a Program 3. prioritásával (ISO1 b)).</p> <p>A 7. stratégiai célkitűzése (a kulturális, történelmi stb. tudat fejlesztése) összhangban van a 2. prioritással (PO4 vi.). A 10. stratégiai célkitűzés (a problémás, marginális régiók fejlesztésének előtérbe helyezése) összhangban van a Program 2. és 3. prioritásával (PO4 vi., ISO b.). A 13. stratégiai célkitűzés (a lakosság egészségének javítása, az életminőség javítása) összhangban áll a 2. prioritással (Egészséges és vonzó határrégió – (PO4 v.)). A 14. stratégiai célkitűzés (a társadalmi egyenlőtlenségek és a munkanélküliség csökkentése) és a 22. stratégiai célkitűzés (a közlekedési és műszaki infrastruktúra fejlesztése, a turizmus fejlesztése) összhangban van a 2. prioritással (PO4 vi.). A 26. stratégiai célkitűzés (a környezetszennyezés csökkentése) összhangban van az 1. prioritással (PO2 vii.). A 27. stratégiai célkitűzés (az éghajlatváltozás hatásainak mérsékléséről és az ahhoz való alkalmazkodásról) az 1. prioritáshoz (PO2 iv.) kapcsolódik. A 28. stratégiai célkitűzés (az életminőség javítása a régiókban) összhangban van a HUSKROUA Interreg A NEXT program összes prioritásával.</p>
Nemzeti stratégia a biológiai sokféleség védelmére	A Program 1. prioritása (PO2 iv. és PO2 vii.) összhangban van a stratégia több kiemelt céljával, főként az A.1. célkitűzéssel (az összes faj és élőhely pusztulásának megállításáról, különösen, ha azokat az uniós jogszabályok elismerik, és állapotuk jelentős, mérhető javulásának elérése); Az A.2. célkitűzéssel (a nyilvánosság tájékoztatása a biológiai sokféleség fontosságáról, valamint annak védelmét és fenntartható használatát célzó lépések) és a B.3. célkitűzéssel (az ökoszisztémák és szolgáltatásaik megőrzésének és megerősítésének biztosítása, nevezetesen a zöld infrastruktúra létrehozása és a leromlott ökoszisztémák legalább 15%-ának

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
	megújítása, valamint a fenntartható, alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság regionális és makroregionális szinten történő megvalósítása révén).
Nemzeti regionális és területi stratégia a Szlovák Köztársaság fejlesztésére 2030-ig	A stratégia célja, hogy támogassa a közösségek fenntartható, dinamikus, befogadó fejlődését és a modern, innováció-orientált gazdaságot Szlovákia régióiban, városaiban és településeiben, a lakosság életkörülményeinek, életminőségének javítása, sajátos lehetőségeik kiaknázásának feltételeinek megteremtése, az emberi, gazdasági és természeti erőforrások fenntartható és hatékony felhasználása, fejlesztése és védelme érdekében. Szinte minden programprioritással (P1, P1, P3 és P4) összhangban van.
Kassa régió regionális integrált területi stratégiája	A Kassai régió életminőségét a területfejlesztéssel kapcsolatos legnagyobb kihívások között tartják számon, beleértve a környezetvédelmi és az egészségügyi problémákat is. A 2.1.2. sz. specifikus területi célkitűzés (az egészségügyi infrastruktúra korszerűsítése az egészségügyi alapellátás integrálása érdekében) összhangban van a 2. prioritással (Egészséges és vonzó határrégió (PO4 v.)) és a 3. prioritással (Egy együttműködő határrégió (ISO1 b)).
A kerékpározás és a kerékpáros közlekedés fejlesztésének stratégiája az Eperjesi régióban	A Stratégia 1. sz. célkitűzése (Intézkedések végrehajtása a kerékpáros infrastruktúrának és szolgáltatásoknak a felhasználók igényeinek megfelelő javítása a jelenlegi globális trendeknek megfelelően); 2. sz. célkitűzése (végrehajtási intézkedések, amelyek megteremtik a feltételeket a modern és versenyképes regionális kerékpáros desztinációk kiépítéséhez) és 3. sz. célkitűzése (az Eperjesi régió érdekelt célcsoportjai tevékenységeinek összehangolása az 1. és 2. célkitűzés hatékony végrehajtásának elősegítése érdekében) összhangban van a 2. prioritással (PO4 vi.) és az 1 prioritással (Ellenálló és zöld határrégió).

Vonatkozó román dokumentumok

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
Románia Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégiája 2030	A HUSKROUA Interreg A NEXT Program keretében végrehajtott intézkedések biztosítják a keretstratégiában meghatározott célok elérését. A keretstratégia jellegéből adódóan a kapcsolat releváns a HUSKROUA Interreg A NEXT program minden prioritása szempontjából.

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
Az Északnyugati Régió Fejlesztési Terve 2021–2027	<p>A terv célja, hogy elérje a Románia 2030-ig szóló nemzeti fenntartható fejlődési stratégiájával kapcsolatos célkitűzéseket, amelyek az alábbiak szerint kapcsolódhatnak a HUSKROUA Interreg A NEXT Program keretében megvalósuló intézkedésekhez: 4. egyedi célkitűzés (SC) (A természeti környezet felelősségteljes használata), PO2 a HUSKROUA Interreg A NEXT Programban; 3. SC (Fenntartható, hiteles és vonzó életkörülmények) a tervben, PO4 a HUSKROUA Interreg A NEXT Programban.</p>
A Romániai Ökoturizmus Nemzeti Fejlesztési Stratégiája – Kontextus, Jövőkép és Célkitűzések – 2019–2029	<p>Az ökoturisztikai stratégia fő célja az ökoturizmus fejlesztési feltételeinek megteremtése a védett természeti területek szintjén és a hozzájuk közeli területeken, az elismert ökoturisztikai célpontok hálózatának kialakításával, valamint a nemzeti és nemzetközi szinten versenyképes ökoturisztikai termékek létrehozásával. A konkrét tevékenységekre vonatkozó stratégiai célkitűzések a következők: A hagyományos építészet védelméhez szükséges eszközök létrehozása; A helyi kínálat fejlesztése; Aktív részvétel a biológiai sokféleség megőrzésében; Környezetvédelmi intézkedések alkalmazása az ökoturisztikai potenciállal rendelkező desztinációk szintjén.</p> <p>A HUSKROUA Interreg A NEXT Program PO2 és PO4 szakpolitikai célkitűzései összhangban vannak a fent említett stratégiai célkitűzésekkel.</p>
Románia Energetikai Stratégiája a 2020–2030 közötti időszakra, kitekintéssel 2050-ra	<p>A stratégia nagy jelentőséget tulajdonít a légszennyezés és az üvegházhatású gázok (ÜHG) negatív hatásai csökkentésének. A stratégia alábbi operatív célkitűzései szoros összefüggésben állnak a HUSKROUA Interreg A NEXT Program 2. számú szakpolitikai célkitűzésével: (OP9) A 2030-as távlatban kivonuló villamosenergia-termelő kapacitások kiváltása új, hatékony és alacsony kibocsátású kapacitásokkal; (OP15) A szennyező gázok kibocsátásának csökkentése az energiaágazatban; (OP16) A nemzeti energetikai ágazat fenntartható fejlődése, a levegő, a víz, a talaj és a biológiai sokféleség minőségének védelme; (OP17) Méltányos részvétel az EU-tagállamoknak az energiahatékonysági célkitűzések és az üvegházhatású gázok csökkentésére vonatkozó célok elérése érdekében tett közös erőfeszítéseiben.</p>
Nemzeti Integrált Terv az Energetika és az Éghajlatváltozás terén, 2021–2030	<p>A stratégia értelmében, valamint „Románia Energetikai Stratégiája a 2018–2030 közötti időszakra, kitekintéssel 2050-ig” esetében az első célkitűzés, a „Dekarbonizáció – az üvegházhatású gázok kibocsátása és elnyelése” az energiahatékony és környezetbarát energetikai technológiák alkalmazását javasolja. A stratégia célkitűzése és a HUSKROUA Interreg A NEXT Program 2. szakpolitikai célkitűzése között kapcsolat áll fenn.</p>

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
<p>Nemzetközi Hulladékgazdálkodási Terv</p>	<p>A nemzeti hulladékgazdálkodási terv szoros kapcsolatban áll a HUSKROUA Interreg A NEXT Program 2. szakpolitikai célkitűzésével, a „vii. a természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megóvásának fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése” egyedi célkitűzéssel.</p> <p>A nemzeti hulladékgazdálkodási terv célja a hulladékok negatív környezeti hatásainak csökkentése a hulladékgazdálkodási rendszer minden hulladékkategóriára vonatkozó fejlesztésével, a természeti erőforrások felhasználásának csökkentésével, a hulladékhasznosítás mértékének növelésével és a csomagolóanyagok felhasználásának optimalizálásával.</p>
<p>Fenntartható Fejlődési Operatív Program 2021–2027 (SDOP)</p>	<p>Az operatív program célja elsősorban a lakosság életszínvonalának és a környezetvédelem színvonalának javítása, valamint az európai irányelvekből eredő kötelezettségek teljesítése. Az operatív program egyedi célkitűzési célkitűzései („Az energiahatékonyság előmozdítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése”, „A fenntartható vízgazdálkodás előmozdítása”, „A természet és a biológiai sokféleség védelmének javítása, zöld infrastruktúra, különösen a városi területeken, és a szennyezés csökkentése”, „Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és a katasztrófákkal szembeni ellenálló képesség előmozdítása”) összhangban vannak a tervezett HUSKROUA Interreg A NEXT program PO2 szakpolitikai céljával.</p>
<p>Általános Közlekedési Főterv (GTMP) 2014–2030</p>	<p>A főterv egy sor stratégiai célt kíván elérni, amelyeknek hozzá kell járulniuk a gazdasági hatékonysághoz, a gazdasági fejlődéshez, a fenntarthatósághoz, a biztonsághoz, a negatív környezeti hatások csökkentéséhez, valamint a finanszírozási források felhasználásához.</p> <p>A főterv környezetvédelmi célkitűzésén belül a konkrét környezetvédelmi célkitűzés a levegőszennyezés és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésére, valamint a biológiai sokféleségre gyakorolt negatív hatások mérséklésére összpontosít (1-2. és 1-4. sz. környezetvédelmi célkitűzés), összhangban a Program PO2 szakpolitikai célkitűzésével.</p> <p>Ami a közlekedési hálózatot illeti, a főterv tartalmazza a közlekedési hálózat fejlesztését a Románia és Ukrajna között (közvetlenül, a programterületen) és Románia és Magyarország között (közvetve a program szempontjából), hozzájárulva a HUSKROUA Interreg A NEXT Program PO4 szakpolitikai célkitűzéséhez és a „v. a kultúra és a fenntartható turizmus szerepének erősítése a gazdasági fejlődésben” egyedi célkitűzéshez.</p>

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
<p>Románia Területfejlesztési Stratégiája (TDSR), Policentrikus Románia 2035: területi kohézió és versenyképesség, fejlődés és esélyegyenlőség az emberek számára</p>	<p>A TDSR két tervezési perspektívába szervezi az intézkedéseket: 1. a nemzeti területet alakító beruházások; 2. a meglévő természeti és épített terek védelmére irányuló célok. A stratégia 4. egyedi célkitűzés-tervezése (SC) a természeti és épített örökség védelmére összpontosít, kiemelve a területi azonosító elemeket, ami összhangban van a HUSKROUA Interreg A NEXT Program PO2, és részben a PO4 szakpolitikai célkitűzésével. A stratégia 5. egyedi célkitűzés-tervezése kiemeli a közintézmények közötti együttműködés, a határokon átnyúló és transznacionális együttműködés elvét, a Program ISO 1 szakpolitikai célkitűzésének megfelelően.</p>
<p>Nemzeti Stratégia Románia Fenntartható Fejlődési Horizontjaihoz 2013–2020–2030</p>	<p>A stratégia 4 fő célkitűzést foglal magában: környezetvédelem, társadalmi kohézió és méltányosság, gazdasági jólét és az uniós kötelezettségvállalások teljesítése.</p> <p>A stratégia „Kiemelt kihívások” című fejezetének 1.1. pontja („Éghajlatváltozás és zöld energia”) és 1.4. pontja („A természeti erőforrások megőrzése és kezelése”) összhangban van a HUSKROUA Interreg A NEXT Program PO2 szakpolitikai célkitűzésével.</p> <p>Az 1.3. pont („A fenntartható fogyasztási és termelési gyakorlatok előmozdítása”), az 1.5. pont („A minőségi egészségügyi szolgáltatások egyenlő feltételek melletti előmozdítása és az egészségügyi veszélyekkel szembeni védelem javítása”) és az 1.6. pont („Társadalmi integráció, demográfia és migráció”) pont illeszkednek a HUSKROUA Interreg A NEXT program PO4 szakpolitikai célkitűzésével.</p>
<p>Nagyszabású Infrastrukturális Operatív Program 2014–2020</p>	<p>A terv összhangban van a HUSKROUA Interreg A NEXT Program rendelkezéseivel.</p> <p>A 3. prioritástengely (A környezeti infrastruktúra fejlesztése az erőforrásokkal való hatékony gazdálkodás feltételei mellett) a 3.1. egyedi célkitűzésen (A nem megfelelő hulladéklerakók számának csökkentése és a hulladékok újrahasznosításának növelése Romániában) és az 3.2. egyedi célkitűzésen (A települési szennyvíz összegyűjtésének és kezelésének fokozása, valamint a lakosság ivóvízellátásának biztosítása) keresztül, valamint a 4. prioritástengely (Környezetvédelem a biológiai sokféleség megőrzésére irányuló intézkedések, a levegőtisztaság ellenőrzése és a történelmileg szennyezett területek szennyeződésmentesítésén keresztül) a 4.1. egyedi célkitűzésen (A biológiai sokféleség védelmének és megőrzésének fokozása és a leromlott ökoszisztémák helyreállítása) és a 4.3. egyedi célkitűzésen (Történelmileg szennyezett területek csökkentése) keresztül megfelelnek a HUSKROUA Interreg A NEXT Program PO2 szakpolitikai céljának.</p> <p>Az 5. prioritástengely (Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a megelőzés és a kockázatkezelés elősegítése) az 5.1. egyedi célkitűzésen (Az éghajlatváltozás által felerősített fő kockázatokkal – elsősorban árvizekkel és part</p>

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
	<p>menti erózióval – kapcsolatos természeti jelenségek által a lakosságra gyakorolt hatások és károk csökkentése) és az 5.2. egyedi célkitűzésen (A katasztrófavédelmi személyi állomány gyors és hatékony katasztrófaelhárítási felkészültségi szintjének növelése) keresztül a HUSKROUA Interreg A NEXT Program PO2 szakpolitikai céljának (az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket) megvalósítására irányul.</p> <p>A 6. prioritástengely (A tiszta energia és az energiahatékonyság előmozdítása az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság támogatása érdekében) a 6.1. egyedi célkitűzésen (Az energiatermelés növelése kevésbé kiaknázott megújuló erőforrásokból (biomassza, biogáz, geotermikus energia)), a 6.2., 6.3. és 6.4. egyedi célkitűzésen (az energiahatékonyság és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése az iparban és a háztartásokban), valamint a 7. prioritástengely (Az energiahatékonyság növelése a központi fűtési rendszer szintjén a kiválasztott városokban, beleértve Bukarestet is) a 7.1. 7.2. egyedi célkitűzéseken keresztül hozzájárul a HUSKROUA Interreg A NEXT Program javasolt PO2 szakpolitikai célkitűzéséhez.</p> <p>A 9. prioritástengely (A társadalmi integráció előmozdítása, a szegénység és a megkülönböztetés minden formája elleni küzdelem) szinergiában van a HUSKROUA Interreg A NEXT Program PO4 (társadalmi integráció és szociális innováció) szakpolitikai célkitűzésével.</p>
<p>IV. Nemzeti Energhatékonyági Cselekvési Terv (NAPEE)</p>	<p>A 2017-2020 közötti időszakra vonatkozó negyedik nemzeti energiahatékonysági cselekvési tervnek két összetevője van: „Energiatakarékosság az energiaellátási rendszerben: átalakítás, szállítás és elosztás” és „Energiatakarékosság a végfogyasztóknál (DEE2017/2012/EU 7. cikke)”.</p> <p>A nemzeti energiahatékonysági cél összhangban van az energiahatékonyságról szóló, 2012. október 25-i 2012/27/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvel, és a tervben szereplő célok elérésének sorrendjében egy sor intézkedést állapítottak meg ebben az értelemben.</p> <p>Az intézkedések célja elsősorban az éghajlatváltozással és az alacsony szén-dioxid-kibocsátású, versenyképes gazdaságra való áttéréssel kapcsolatos stratégia hosszú távú céljainak elérése 2050-ig, kapcsolódva a HUSKROUA Interreg A NEXT Program PO2 szakpolitikai céljának iv. egyedi célkitűzéséhez (az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket).</p>

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
<p>Nemzeti Stratégia és Cselekvési Terv a Biológiai Sokféleség Megőrzésére 2014–2020</p>	<p>A biológiai sokféleség nemzeti szintű megőrzésével kapcsolatos kívánalmak megvalósítása érdekében több stratégiai célkitűzést határoztak meg, amelyek hozzájárulnak a HUSKROUA Interreg A NEXT Program PO2 szakpolitikai célkitűzésének vii. (a természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megővésének fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése) egyedi célkitűzéséhez.</p> <p>Ebben az összefüggésben más stratégiai célkitűzések is megemlíthetők: B. SC (A védett természeti területek nemzeti hálózata koherenciájának és hatékony kezelésének biztosítása); C. SC (A védett vadon élő fajok kedvező megőrzésének biztosítása); D. SC (A biológiai sokféleség összetevőinek fenntartható használata); J. SC (Nyilvános kommunikáció, oktatás és tudatosság).</p>
<p>Kulturális és Nemzeti Örökségi Stratégia 2016–2022</p>	<p>A tervezett program PO4 prioritáscélja összhangban van a kulturális és örökségvédelmi stratégia 1. prioritástengelyének 1. általános céljával (A kulturális erőforrások – a helyi és regionális identitás elemei – hasznosítása a fenntartható területi fejlődés és a magas életminőség érdekében), 2. prioritástengelyének 1. általános céljával (Vállalkozásfejlesztés a kulturális és kreatív ágazatokban) és a 4. prioritástengelyével (A román alkotások, alkotók és kulturális szereplők nemzetközi jelenlétének fokozása).</p>

Vonatkozó ukrán dokumentumok

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
<p>Állami Program az Ukrán Kárpátok Régió Fejlesztésére 2020–2022</p>	<p>Az állami program Ukrajna 4 közigazgatási régiójára terjed ki, amelyek közül 3 (Kárpátalja, Ivano-Frankivszk és Csernyivci) a 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó HUSKROUA Interreg A NEXT Program célterülete is. Támogatja a határokon átnyúló és nemzetközi projektek megvalósítását a Kárpátok régiójában. Célja a turizmus és a környezetbiztonság fejlesztése, a hegyvidéki településeken előforduló vészhelyzetek és veszélyes események megelőzése és következményeik felszámolása, valamint a biológiai és táji sokféleség helyreállítása. A program 1. prioritása (Ellenálló és zöld határrégió) és 2. prioritása (Egészséges és vonzó határrégió) keretében végrehajtott intézkedések támogatják az árvizekkel kapcsolatos katasztrófák kockázatának megelőzését, a biológiai</p>

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
	sokféleség megőrzését, valamint a kultúra és a fenntartható turizmus szerepének erősítését a határ menti területek és Ukrajna 3 régiójának gazdasági fejlődésében.
Nemzeti Közlekedési Stratégia a 2030-ig tartó időszakra	A stratégia előirányozza a közlekedési szolgáltatások minőségének, környezetbarát jellegének és a nemzetközi szabványoknak való megfelelésének javítását, az ukrán közlekedési rendszernek az európai hálózatba való integrálását stb. A 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó HUSKROUA Interreg A NEXT Program kiválasztott szakpolitikai célkitűzései és a kapcsolódó egyedi célkitűzései azonban nem helyezik előtérbe a határokon átnyúló közlekedési infrastruktúra fejlesztését. Az idegenforgalmi attrakciók határokon átnyúló hálózatainak fejlesztésével összefüggésben (PO4 (v.) a Program keretében kis léptékű intézkedések valósulhatnak meg a határokon átnyúló közlekedés fejlesztésére. A 3. prioritás – Egy együttműködő határrégió (ISO1 b)) keretében kerülhet sor a legjobb gyakorlatok megosztása a környezetbarát közlekedés fejlesztése, a vadon élő állatok átkelőhelyeinek építése stb. terén.
A Turizmus és az Üdülőhelyek Fejlesztésének Stratégiája a 2026-ig tartó időszakban	A Program támogatja a 2. prioritást (Egészséges és vonzó határ menti régió). A turizmusfejlesztés területén végzett tevékenységek lehetővé teszik a nemzetközi szabványok bevezetését a turisztikai szolgáltatások terén, a határ menti régiók vidéki, ökológiai és aktív turizmusának bővítését, valamint a vonatkozó infrastruktúra fejlesztését a stratégiával összhangban.
Ukrajna Nemzeti Hulladékgazdálkodási Stratégiája 2030-ig	A Programnak nincsen külön prioritása a hulladékgazdálkodás területén folytatott határokon átnyúló együttműködésre. Az 1. prioritás (Ellenálló és zöld határrégió) keretében azonban olyan „puha intézkedések” is megvalósíthatók, mint a szelektív hulladékgyűjtési rendszer létrehozása a településeken vagy megfelelő oktatási programok bevezetése az iskolákban. A hulladékgazdálkodási tevékenységek csak a PO2 vii. (a természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megóvásának fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése) szerinti szélesebb körű határokon átnyúló tevékenység részét képezhetik.

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
<p>Ukrajna Energiastratégiája a 2035-ig tartó időszakra „Biztonság, energiahatékonyság, versenyképesség”</p>	<p>A program nem biztosít külön prioritást a közösségek energiahatékonyságának javítására és a megújuló energiaforrások fejlesztésére a határ menti régióban. A megújuló energiaforrások elosztott termelésének előmozdítására és a közösségi kísérleti modellek létrehozására irányuló intézkedések azonban részét képezhetik az 1. prioritás (Ellenálló és zöld határrégió) keretében megvalósuló szélesebb körű határokon átnyúló tevékenységnek. Ezen a területen a legjobb gyakorlatok megosztása a 3. prioritás (Egy együttműködő határrégió) keretében is sor kerülhet.</p>
<p>Ukrajna alacsony szén-dioxid-kibocsátásra irányuló fejlesztési stratégiája 2050-ig</p>	<p>A stratégia előirányozza a megújuló energiaforrások fejlesztésének és az energiahatékonysági intézkedések előmozdítását az iparban és a lakásépítésben, a hatékony hulladékgazdálkodás fenntartható gyakorlatainak bevezetését, valamint az erdőkre és a szénmegkötésben betöltött szerepükre fordított fokozott figyelmet. A határokon átnyúló tevékenységek terén a 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó HUSKROUA Interreg A NEXT Program nem határoz meg konkrét prioritásokat a fenntartható energia és a hulladékgazdálkodás területén, de az 1. prioritás (Ellenálló és zöld határrégió) keretében lehetségesek bizonyos intézkedések. Az erdei ökoszisztémák biológiai sokféleségének megőrzésére, a száraz faanyagok felhasználására és az őshonos erdők támogatására irányuló projektek megfelelnek mind a stratégia célkitűzéseinek, mind a program 1. prioritásának (Ellenálló és zöld határrégió).</p>
<p>Az éghajlatváltozás területén az állami politika végrehajtási koncepciója az éghajlatváltozás terén a 2030-ig tartó időszakban</p>	<p>Az 1. prioritás (Ellenálló és zöld határrégió) PO2 iv. „az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket” célja elősegíti az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodással kapcsolatos eredményes intézkedések kidolgozását és végrehajtását, valamint az éghajlattal kapcsolatos kockázatokkal és természeti katasztrófákkal szembeni ellenálló képesség erősítését az egészségügy, az emberi élet és a gazdasági ágazatok, valamint a határokon átnyúló régiók természetes ökoszisztémái tekintetében. A koncepció magas is ugyanilyen feladatokat határoz meg.</p>
<p>A Csernyivci terület fejlesztési stratégiája a 2027-ig tartó időszakra</p>	<p>Az 1. prioritás (Ellenálló és zöld határrégió) és a 2. prioritás (Egészséges és vonzó határrégió) határokon átnyúló tevékenységei segíteni fogják a stratégia operatív céljainak elérését: a védett területek megőrzése, a turizmus és a rekreáció fejlesztése, az egészségügyi és szociális védelmi rendszer fejlesztése.</p>

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
<p>A Ivano-frankivszki terület fejlesztési stratégiája a 2027-ig tartó időszakra</p>	<p>Az Ivano-frankivszki terület 2027-ig szóló fejlesztési stratégiája 3 stratégiai prioritásra összpontosít:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. prioritás Intelligens specializáción alapuló versenyképes gazdaság. E prioritáson belül az egyik operatív célkitűzés a turizmus és a rekreáció fejlesztése. Ez a célkitűzés teljes mértékben összhangban van az INTERREG Program 2. prioritásával. 2. prioritás: A régió infrastruktúrájának fejlesztése. Ez a célkitűzés teljes mértékben összhangban van az INTERREG-Program 2. prioritásával. 3. prioritás: Kényelmes és biztonságos életkörülmények megteremtése az Ivano-frankivszki területen. E prioritásnak a következő operatív célkitűzései vannak: az egészségügyi szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítása és azok minőségének javítása, valamint a környezeti biztonság színvonalának javítása. Az első célkitűzés összhangban van az INTERREG Program 2. prioritásával, különösen a PO4 v. (az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, és az egészségügyi rendszerek ellenállóképességének növelése – ideértve az alapellátást is –, valamint az intézményesített ellátásról a családi alapú és a közösségi alapú ellátásra való átállás előmozdítása) célkitűzéssel. A második operatív célkitűzés, különösen a „Természeti területek megőrzése és bővítése” feladat keretében végzett tevékenységeket az INTERREG Program 1. prioritásának PO2 vii. (a természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megővésének fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése) célkitűzése támogatja.
<p>Kárpátalja terület 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó regionális fejlesztési stratégiája</p>	<p>A 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó HUSKROUA Interreg A NEXT Program 1. és 2. prioritása szerinti határokon átnyúló tevékenységek végrehajtása támogatja a stratégia operatív célkitűzéseinek elérését. Ezek közé tartozik az egyenlő hozzáférés megteremtése és az egészségügyi szolgáltatások minőségének javítása, a turizmus és az egészségügyi ágazat fejlesztése, a biológiai és táji sokféleség, a természeti komplexumok, a vízi, földi és erdei források megőrzése és helyreállítása, a regionális ökológiai hálózat bővítése, a vizes élőhelyek megőrzése és helyreállítása a régió valamennyi magassági zónájában, az ökológiaileg orientált, többfunkciós és természetközeli erdőgazdálkodás kialakítása, valamint az erdők védelme az éghajlatváltozás hatásaival szemben.</p>
<p>Kárpátalja terület hulladékgazdálkodási stratégia 15 éves időszakra</p>	<p>A hulladékgazdálkodás terén a Program nem rendelkezik a határokon átnyúló együttműködésre irányuló külön prioritásról. Az 1. prioritás (Ellenálló és zöld határregió) keretében azonban olyan „puha intézkedések” is megvalósíthatók, mint a szelektív hulladékgyűjtési rendszerek létrehozása a településeken vagy megfelelő oktatási programok bevezetése az iskolákban. A hulladékgazdálkodási tevékenységek csak a PO2 vii. (a</p>

A vonatkozó dokumentum, stratégia elnevezése	Kohézió
	természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megóvásának fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése) szerinti szélesebb körű határokon átnyúló tevékenység részét képezhetik.
Stratégiatervezet a környezetbiztonsághoz és az éghajlatváltozáshoz alkalmazkodáshoz a 2030-ig tartó időszakra	Az ukrán miniszteri kabinet még nem hagyta jóvá a stratégiát, de az INTERREG Program összhangban van a koncepciótervezettel; az 1. prioritás keretében megvalósuló határokon átnyúló tevékenységek hozzájárulnak a stratégia célkitűzéseinek eléréséhez.
Nemzeti stratégia tervezet az új egészségügyi rendszer kiépítésére Ukrajnában a 2015–2025 közötti időszakra	<p>A stratégia magában foglalja az egészségügyi rendszer teljes reformját és irányítását, beleértve annak finanszírozását is. A gyógyászati szolgáltatásokkal kapcsolatban a következő 5 fejlesztési irányt határozza meg: Az egészségügyi alapellátás megerősítése; a kórházhálózat reformja; közegészségügy; sürgősségi szolgálat és fogászati ellátás.</p> <p>A HUSKROUA Interreg A NEXT Program 2. prioritásának PO4 v. (az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, és az egészségügyi rendszerek ellenállóképességének növelése – ideértve az alapellátást is –, valamint az intézményesített ellátásról a családi alapú és a közösségi alapú ellátásra való átállás előmozdítása) célja szerinti határon átnyúló tevékenységek erősíteni fogják az ukrain egészségügyi ágazat nemzeti reformját, különösen pedig fejleszteni fogják a jó minőségű egészségügyi szolgáltatásokhoz való közösségi hozzáférést; támogatni fogják az ukrán egészségügyi rendszer reformjának céljainak elérését a fent leírt második, harmadik és negyedik fejlesztési irányban.</p>
Stratégia a biológiai sokféleség védelméről 2030-ig – kidolgozás alatt	Ennek a stratégiának az ukrán minisztertanács általi elfogadása folyamatban van, és remélhetőleg befejeződik a 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó HUSKROUA Interreg A NEXT Program végrehajtásának megkezdése előtt. Az 1. prioritás (Ellenálló és zöld határterület, PO2 vii) a természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megóvásának fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése” szerinti határon átnyúló projektek végrehajtása lehetővé teszi a biológiai sokféleség helyzetének nyomon követését a Program ukrain célterületein. Támogatni fogja az ökoszisztémaszolgáltatások koncepciója végrehajtásának megkezdését, a fajvédelem átfogó megközelítésének kialakítását és a stratégia által a biológiai sokféleség területén előírt nemzetközi kötelezettségek teljesítését.

4.2 A programdokumentum belső konzisztenciája

Ebben a fejezetben a programdokumentum belső konzisztenciáját vizsgáljuk, különös tekintettel a következőkre:

- lehetséges ellentmondások a programdokumentum 1. és 2. fejezete között, és
- lehetséges ellentmondások a tervezett prioritások intézkedései között.

A programdokumentum területi elemzése (1. fejezet) öt fő javasolt területi célkitűzést–prioritást (TO6-P1 Környezet; TO8-P1 Katasztrófák; TO7-P1 Közlekedés; TO8-P2 Egészség; TO3-P1 Örökség) állapított meg, amelyek a 2. fejezetben három prioritási célkitűzésre lettek leszűkítve (Egy ellenálló és zöld határrégió; Egy egészséges és vonzó határrégió; Egy együttműködő határrégió). Ez a 3 prioritás azonban – a közlekedés területén kívül – lefedi a területi elemzésben javasolt összes többi területi célkitűzést. A leszűkítés számos tárgyalás eredménye:

- A partnerek egyrészt a program pénzügyi erőforrásainak koncentrációját célozták. A közlekedési infrastruktúra fejlesztésével kapcsolatos projektek nagy költségvetésű projektek, így a prioritásra elkülönített összeg jelentős forrásokat vont volna el más területekről.
- Másrészt – noha az érdekelt felekkel folytatott egyeztetések szerint a közlekedés fontos fejlesztendő terület a határrégióban – a korábbi projekttapasztalatok azt mutatják, hogy a közlekedési infrastruktúra fejlesztésével kapcsolatos projektek nem voltak eredményesek.
- Kompromisszumként a 3. prioritáson (Egy együttműködő határrégió) belül – az ISO1 b) egyedi célkitűzéssel összefüggésben – a közlekedési infrastruktúra fejlesztésével kapcsolatos előkészítő munkálatok (tervezés, stratégiafejlesztés) támogatást kapnak.

A HUSKROUA Interreg A NEXT Program keretében tervezett prioritások reagálnak a határrégió lényeges problémáira és kihívásaira, és a Program prioritásai alapján tervezett intézkedések kiegészítik egymást.

1. prioritás: Ellenálló és zöld határrégió PO2 iv. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket és PO2 vii. a természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megóvásának fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése: A két kiválasztott egyedi cél keretében végzett tevékenységek jól kiegészítik egymást, és a legnagyobb határokon átnyúló jelentőséggel bíró területeket érintik, valamint a partnerországoknak jelentős korábbi együttműködési tapasztalatai vannak ezen a területen. A kiválasztott egyedi célkitűzésekhez kapcsolódó tervezett tevékenységek erősítik egymás hatását.

2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió PO4 v. az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, és az egészségügyi rendszerek ellenállóképességének növelése – ideértve az alapellátást is –, valamint az intézményesített ellátásról a családi alapú és a közösségi alapú ellátásra való átállás előmozdítása, és PO4 vi. a kultúra és a fenntartható idegenforgalom szerepének erősítése a gazdaság helyreállításában, valamint a társadalmi befogadás és a szociális innováció ösztönzésében: A PO4 keretében kiválasztott két egyedi célkitűzés nagyon változatos témákat képvisel. Az egészséggel kapcsolatos infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése, valamint a fenntartható turizmussal kapcsolatos tevékenységek a határon átnyúló térség két fontos fejlesztési területe. Ezen túlmenően a fenntartható turizmusfejlesztéssel kapcsolatos tevékenységek összhangban vannak a PO2 vii. egyedi célkitűzéssel kapcsolatos tevékenységekkel.

3. prioritás: Egy együttműködő határrégió ISO1 b) a közigazgatás hatékonyságának növelése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint a polgárok, a civil társadalom szereplői és az intézmények közötti együttműködés előmozdításával, különösen a határ menti régiókban meglévő jogi és egyéb akadályok megoldása érdekében: A felelős irányítási intézkedésekre irányuló szakpolitikai célkitűzés keretében kiválasztott egyedi célkitűzés az érdekelt felek lehető legszélesebb körű interakcióját teszi lehetővé. Az ezen prioritás alá tartozó tevékenységek hozzájárulnak az együttműködés megerősítéséhez és a kapacitásépítéshez olyan kérdésekben, amelyekre más egyedi célkitűzések nem terjednek ki.

5 A határon átnyúló együttműködési környezet társadalmi-gazdasági és környezeti jellemzői

A területi elemzés alapján a fejezet röviden leírja a HUSKROUA határon átnyúló együttműködési terület jelenlegi társadalmi-gazdasági és környezeti helyzetét, valamint annak várható alakulását a Program végrehajtása nélkül – különös tekintettel a határokon átnyúló rendszerekre –, beleértve a határokon átnyúló elhelyezkedés előnyeit és hátrányait.

Az első alfejezetben a régió társadalmi-gazdasági rendszerét a Területi elemzés 2.1. fejezete („A programterület legfontosabb jellemzői”) alapján írja le, a következő fő területeket vizsgálva:

- Együttműködési terület
- Demográfia
- Gazdasági szerkezet és teljesítmény
- Társadalmi kihívások
- Adatok a Covid19-válság hatásairól

A második alfejezet a határon átnyúló együttműködési terület környezeti állapotának rövid leírása a területi elemzés 2.2. fejezete („PO2 Zöldebb / TO6-P1 Környezet”) alapján, a következő szempontokra összpontosítva:

- Természetes állapot és régiók

- Vízkészletek, vízgyűjtők
- Biológiai sokféleség, védett területek
- Környezeti terhelések
- Fenntarthatóság, közös felkészülés az éghajlatváltozásra

5.1 A Program célkitűzései által valószínűleg érintett területek társadalmi-gazdasági jellemzői

Ez a fejezet a Területi elemzés 2.1. fejezetén („A programterület főbb jellemzői”) alapul, és kiemeli a programterület azon társadalmi-gazdasági jellemzőit, amelyeket a prioritások és a egyedi célkitűzések a legnagyobb valószínűséggel érintenek.

5.1.1 Együttműködési terület

A Program együttműködési területe Magyarország, Szlovákia, Románia (európai uniós tagállamok) és Ukrajna (partnerország) régióiból áll. A teljes együttműködési terület tíz NUTS III régióból áll (magyar és román megyék, valamint szlovák és ukrán régiók besorolása), 83 057 négyzetkilométeres területet ölel fel és 8,08 millió ember otthona – akkora, mint egy közepes méretű európai ország. A határon átnyúló terület nagy kiterjedésű, folyamatos vidéki területnek tekinthető, csak néhány városi maggal és városi régióval. A vidék-város kettősség valamivel magasabb aránya figyelhető meg Kassa régióban (SK), Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (HU) és a három ukrán régióban (Csernyivci, Ivano-Frankivszk és Kárpátalja).

A tíz együttműködő NUTS III terület egymással összemérhető méretű (lakosságuk 0,38–1,37 millió között van). Közigazgatásilag azonban az együttműködési terület négy ország között oszlik meg, amelyeknek a NUTS III. szintű régiói eltérő szerepet és feladatokat látnak el. Ez, valamint az a tény, hogy a Program az európai uniós tagállamokat és egy harmadik országot kapcsol össze, olyan együttműködési területet hoz létre, amelynek törvényes határai alapvető fizikai és adminisztratív akadályokat jelentenek az érdekelt felek és kezdeményezések között mindkét oldalon, ami korlátozza számos együttműködési témában rejlő lehetőségeket, és a prioritások gondos kiválasztását teszi szükségessé.

5.1.2 Demográfia

A programterület népsűrűsége viszonylag alacsony, és nincsenek jelentős területi különbségek: a legmagasabb értékek 118,46 és 11,33 lakos négyzetkilométerenként (Kassa és Csernyivci terület), a legalacsonyabbak 83,08 és 87,99 (Máramaros és Szatmár megye). A vidéki területek jellemzően alacsonyabb népsűrűségűek, mint a közbenső (vidéki-városi) szegmens. A programterületet akadályozzák a hosszú távú migrációs folyamatok: a fővárosok, a regionális gazdasági csomópontok és a harmadik országok általában vonzzák a fiatalokat és az aktívakat, különösen a

magyar és a román megyék esetében. A lakosság elöregedése megfigyelhető az egész területen, különösen a magyar és a román részekén (idősödési index¹: rendre 110 és 90).

5.1.3 Gazdasági szerkezet és teljesítmény

A programterület rendkívül változatos a gazdasági teljesítmény tekintetében. Míg a térség országspecifikus részein jellemzően a legalacsonyabb az egy főre jutó GDP az adott országban (Eperjesi régió Szlovákiában, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Magyarországon, Suceava megye Romániában és Csernyivci és Kárpátalja terület Ukrajnában), óriásiak a területi különbségek, amelyek megfelelnek az országok általános gazdasági fejlettségi szintjének. A legtermelékenyebb területek Szlovákiában (Kassa régió és Eperjesi régió) és Magyarországon (Borsod-Abaúj-Zemplén megye) vannak, míg a legkevésbé fejlett területek Ukrajnában vannak (Csernyivci, Kárpátalja és Ivano-Frankivszk). Ez részben a prosperáló nyugati területek és a legkevésbé termelékeny keleti részek közötti történelmi különbségeknek tudható be, de az ukrán régiók a közelmúltban is súlyos visszaesést szenvedtek el a 2014 óta tartó orosz-ukrán háború hatásaként, amitől a GDP 26–31% közötti mértékben csökkent. A legújabb folyamatok azonban ígéretesebbek: az ukrán régiók felépülőben vannak a mély gazdasági válságból, miközben más területek is javítják gazdasági teljesítményüket.

A programterületen nagyon egyenlőtlen a vállalkozások sűrűsége: a nyugati részen gyakran 6–7-szer nagyobb, mint a legkeletibb, többnyire ukrán területeken. Az ipari parkokat leginkább a magyar megyékben használják a helyi gazdasági termelés fellendítésére, és kisebb mértékben a térség szlovák régióiban is.

A területek általában elmaradnak az országos átlagtól, és periférikus elhelyezkedésük, alacsony határokon átnyúló gazdasági kapcsolataik és alulteljesítő nemzetközi gazdasági begyázottságuk miatt (külföldi befektetések, kereskedelmi kapcsolatok, értékláncok, beszállítói hálózatok, üzletfejlesztés stb. tekintetében) általában nem képesek teljes mértékben kihasználni a gazdasági potenciáljukat.

5.1.4 Társadalmi kihívások

A munkanélküliség és a szegénység a programterület nagy részén súlyos problémák, amelyek szorosan összefüggenek az alacsony relatív gazdasági teljesítménnyel, a határokon átnyúló/nemzetközi integráció alacsony szintjével, a hátrányos demográfiai folyamatokkal és a fenti alfejezetekben elemzett vidékies településszerkezettel. A munkanélküliség a legtöbb

---

¹ A 65 év feletti idősök és a 15 év alatti fiatalok aránya.

területen meghaladja a 8%-ot. A szegénység különböző formákban figyelhető meg az egész programterületen, beleértve a megtakarítások hiányát, az adósságokat, a bizonytalan munkahelyeket (ha vannak) és az alacsony juttatásokat. Még a munkaerő szempontjából jobb helyzetű megyékben is (Suceava, Máramaros és Szatmár Romániában, Borsod-Abaúj-Zemplén megye Magyarországon) a dolgozói szegénység² strukturális társadalmi problémákat mutat, és arányai általában meghaladják az EU28 átlagát. Riasztó, hogy a szlovák régiók (ahol a legjobb a dolgozói szegénység mértéke) e tekintetben negatív trendet követtek az elmúlt években. A munkanélküliséget határokon átnyúló szinten lehetne kezelni, kiegyensúlyozva a helyi munkaerő-piaci kereslet és kínálat közötti egyenlőtlenségeket a határokon átnyúló foglalkoztatással és a kapcsolódó szolgáltatásokkal, az aktív munkaerő tartós elvesztése nélkül.

Az egész programterületen magas a roma közösségek relatív aránya (figyelembe véve, hogy arányukat általában alábecsülik a hivatalos felmérések), és olyan társadalmi szegmenst képviselnek, amely különösen érzékeny a szegénységre, a munkaerőpiacról való kirekesztésre, valamint a pénzügyi és anyagi nélkülözésre. Legnépesebb és egyben leginkább perifériára szorult közösségeik kis távoli falvakban és/vagy határ menti területeken élnek, amelyek rossz infrastruktúrával, gyenge hozzáférhetőséggel, a munkahelyek hiányával, lakhatási problémákkal, alacsony iskolai végzettséggel és egyéb strukturális társadalmi-gazdasági kihívásokkal szembesülnek

A társadalmi kiszolgáltatottság és az egészségügyi problémáknak való kitettség egymással összefüggő problémák. A szegénységben élők általában hátrányos helyzetűek más társadalmi csoportokhoz képest, az elterjedt betegségek, fogyatékoságok, rosszul felmért egészségi állapot és az alacsony jóllét tekintetében is. A programterületen általában rosszabb az átlagosnál a minőségi egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés, és különösen problémás a román és az ukrán területeken.

A közelmúltbeli tényezők, köztük az éghajlatváltozás (az egyik legnagyobb veszély az emberiségre nézve, és súlyosan befolyásolja az emberi egészséget, a természeti környezetet és a biztonságot) és a Covid19-világjárvány (kiemelve a kiszolgáltatott csoportok társadalmi befogadásának fontosságát) bizonyítják az egészségügyi és foglalkoztatási szolgáltatásokhoz, lakhatáshoz és a szegénység elleni kezdeményezésekhez való hozzáférés javításának különös fontosságát. A határokon átnyúló szolgáltatásintegráció, valamint a határok jobb átjárhatósága és az emberek jobb mobilitása potenciális megoldásokat kínálhat ezekre a kihívásokra.

---

² Az a jelenség, amikor a foglalkoztatottakat bizonyos mértékű szegénység sújtja.

5.1.5 A Covid19-válság hatása

A Covid19-világjárvány, a vele járó lezárások és egyéb elszigetelési intézkedések nemcsak az egészségügyi szektorra, hanem a határokon átnyúló együttműködés számos területére is nagy hatással voltak. Az egészségügyi válságot hamarosan foglalkoztatási válság követte, ami a munkanélküliségi ráták súlyos növekedését eredményezte. A sérülékeny társadalmi csoportokat különösen érinti a szociális és foglalkoztatásvédelemben már meglévő hiányosságok megjelenése: az alacsonyabban képzett munkaerő és az atipikus foglalkoztatási formák keretében foglalkoztatott emberek nagyobb valószínűséggel veszítik el munkájukat, míg a diákok és a korlátozott IKT-készségekkel vagy -felszereléssel rendelkező munkavállalók kikerültek a távmunkából vagy a távoktatásból. A szegénységi előrejelzések arra utalnak, hogy a válság hosszú távú társadalmi hatásai valószínűleg jelentősek lesznek.

A környezeti hatások rövid távon inkább pozitívak, a korlátozott szállítási és mobilitási tevékenységek és a csökkenő termelés miatt csökken a szénlábnyom. Az ilyen változások azonban nem hosszú távú javulások, és a járvány elmúltával a környezetszennyező tevékenységek minden bizonnyal visszatérnek a COVID előtti mértékükhöz.

Az utazási korlátozások miatt a határokon átnyúló mobilitás jelentősen csökkent, és a turizmus szenvedni el a legnagyobb visszaesést a szektor második világháború utáni történetében. Jelenleg teljesen kiszámíthatatlan, hogy a szektor hogyan és mikor tér vissza a nemzeti lezárások és a nemzetközi utazási tilalom során elért közel nulla szinttől, és az is nagyon bizonytalan, hogy a főbb turisztikai célpontokon kívüli határ menti helyek hogyan fognak teljesíteni az általános trendekhez képest. A legújabb tanulmányok azt sugallják, hogy a szabadtéri tevékenységek – például a szabadtéri látnivalók, parkok/tertek, vadon élő állatok/természeti környezet látnivalói – valószínűleg jobban megfelelnek a Covid utáni turisták érdekeinek, és potenciális előnyt jelentenek a távoli, határmenti desztinációk számára az elkövetkező időszakban. Emellett a nemzetközi utazások helyett népszerűbbek lesznek a rövid és középtávú belföldi szabadságok, esetenként rövid határon átnyúló látogatásokkal (városi szünetek stb.) egybekötve.

5.2 Azon területek környezeti jellemzői, amelyekre a program célkitűzései valószínűleg hatással vannak

Ez a fejezet a „PO2 Zöldebb/TO6-P1 Környezet” területi elemzés 2.2. szakaszának „Statisztikai és adataalapú elemzés” alapján egészítendő ki, és kiemeli a programterület azon környezeti jellemzőit, amelyekre a prioritások és az egyedi célkitűzések a legnagyobb valószínűséggel hatással vannak.

5.2.1 Természetes állapot és régiók

A határrégió közös természeti értékeinek védelme és kezelése több szempontból is releváns. A tájak határokon átnyúló egységek, a határon átnyúló együttműködési területen a Kárpátokon vagy a Pannon-síkságon és a kisebb tájakon több állam osztozik, de természeti adottságaik,

értékeik, valamint a jelenlegi és jövőbeli kihívások hasonlóak. A tájak összehangolt kezelése, védelme és fejlesztése közös erőfeszítéseket igényel a határ menti területeken. Együttes fellépés nélkül a negatív környezeti hatások (a biológiai sokféleség csökkenése, árvizek, légszennyezés, éghajlatváltozás stb.) felerősödnek a régióban.

A HUSKROUA határon átnyúló együttműködési terület az Európában kijelölt hét biogeográfiai régió közül hármat foglal magában: kontinentális, alpesi és pannóniai. Ezek a biogeográfiai régiók jól illusztrálják a programterület fő természeti adottságait.

Az alpesi régióhoz tartozó Kárpátokra hegyvidéki, míg a Pannon és kontinentális régiókra alföldek jellemzőek, és csak a Kárpátokhoz közeli részek dombok.

A fő éghajlati viszonyokat leginkább a domborzat határozza meg. Az éves átlagos csapadékmennyiség a Pannon és szinte az egész kontinentális régióban 700 mm alatt van. A Kárpátokban a csapadékmennyiség a tengerszint feletti magassággal növekszik: az alsó részeken 700–800 mm, míg a magasabb részeken 800 és 1000 mm között van. A régió átlagos hőmérsékleti viszonyai hasonlóak, azzal a fő különbséggel, hogy a Kárpátok belseje melegebb, mint a Kárpátokon kívüli keleti területek.

5.2.2 Vízkészletek, vízgyűjtők

A HUSKROUA határon átnyúló együttműködési terület egészének egyik legjelentősebb földrajzi jellemzője a vízrajz, mivel a Kárpátok – a HUSKROUA határon átnyúló területet átszelve – a Balti-tenger (Visztula) és a Fekete-tenger (Duna, Dnyeszter) közötti vízválasztót alkotják.

A regionális vízgazdálkodás fontosságát hangsúlyozza, hogy a régió minden országa a Tisza vízgyűjtő területének része, így a szennyvíz- és hulladékgazdálkodás hiánya határokon átnyúló környezeti kihívást eredményez, és az összehangolt árvízvédelem prioritás lehet a régióban.

5.2.3 Biológiai sokféleség, védett területek

A biodiverzitás a földi élet változatosságának leírására használt kifejezés. Pontosabban használható egy régió vagy ökoszisztéma összes fajára való utalásra. Kulcsfontosságú szerepet játszik az ökoszisztémák működésében és az ökoszisztéma-szolgáltatások nyújtásában (pl. halászat, biomassa, beporzás, tápanyagciklus, víztisztítás, rekreáció), amelyek elengedhetetlenek az emberi élethez és jóléthez. Általános tapasztalat, hogy minél alacsonyabb a biológiai sokféleség egy ökoszisztémában, annál sebezhetőbb a rendszer, és annál rugalmatlanabban reagál a változásokra.

Európán belül a régió kulcsszerepet játszik a biológiai sokféleség szempontjából. A Kárpátok, a világörökség által védett erdeik kiemelkedő jelentőségűek az európai biológiai sokféleség megőrzése szempontjából. Európa 11 biogeográfiai régiója közül a Pannon biogeográfiai régió az egyik leggazdagabb a biológiai sokféleségben.

A természetvédelmi területek fontosak a biológiai sokféleség megőrzése szempontjából. A programterületen különböző szintű természetvédelmi területek vannak, például nemzetközi,

európai és nemzeti. Mind a négy országban nemzetközi és nemzeti védett területek találhatók. A madarakról és az élőhelyekről szóló irányelvek – és az általuk kijelölt Natura 2000 területek az EU tagállamaiban – a biológiai sokféleség védelmét célozzák, és ezek a legfontosabb jogszabályok, amelyek alátámasztják a biológiai sokféleségre vonatkozó, 2020-ig szóló uniós stratégiát. A gyakran területi átfedésben lévő védett területek jelentős szerepet játszanak a programterület biológiai sokféleségének és egyéb természeti értékeinek megőrzésében és fennmaradásában.

5.2.4 Környezeti terhelések

A programterület egyik fő környezetvédelmi kérdése a Programban résztvevő megyék eltérő környezeti infrastruktúrájából eredő negatív környezeti hatások mérséklése és kiküszöbölése. A környezeti konfliktusok és problémák gyakran határokon átnyúló hatással járnak. A programterület legfontosabb környezetvédelmi kérdései a víz- és hulladékgazdálkodás, a szennyvíztisztítás és a légszennyezés problémái.

A hulladékgazdálkodás határokon átnyúló szempontját az illegális kommunális hulladéklerakás adja a Felső-Tisza (Ukrajnában) árterében, amelyet a folyó a határokon át az Alsó-Tiszaig (Magyarországon) szállít a folyó áradásakor.

Bár az elmúlt években számos helyreállítási program indult, a hosszú távú megoldás egy komplex megelőző program lenne (professzionális települési hulladékkezelés; a meglévő illegális hulladéklerakók felszámolása; a műanyagok használatának csökkentése – pl. az ivóvízhálózat fejlesztése). A szennyvíztisztítás egy másik fontos környezetvédelmi kérdés a Felső-Tisza menti országok számára, amely szintén sok ukrán településen nincs megoldva.

A levegő minősége jelentősen javult az elmúlt évtizedekben Európában. Ennek ellenére a jelenlegi levegőminőség továbbra is befolyásolja az emberek egészségét és az ökoszisztémát. A légszennyezés – különösen az időszakosan magas részecskeszintek – komoly kihívást jelent a határrégióban, valamint fontos egészségügyi kockázatot jelent minden lakosára nézve, ami közvetlenül különböző betegségekhez és korai halálhoz vezet.

További kihívásokkal vannak egyes légszennyező anyagok – nitrogén-oxidok (NO_x), talajsintű ózon, részecskék (PM) – terén. Például Európában a részecskék által okozott szennyezés az egyik legnagyobb a HUSKROUA határon átnyúló együttműködési területen. A rossz levegőminőség szorosan összefügg a káros fűtési módszerekkel, de néhány rossz mezőgazdasági gyakorlat – például a mezőgazdasági szerves hulladék égetése; rosszul végrehajtott szántási módszerek – ebben az esetben is negatív szerepet játszhat.

5.2.5 Fenntarthatóság, közös felkészülés az éghajlatváltozásra

A környezeti fenntarthatóság kérdése regionális jelentőségű a programterület szempontjából. Jelentős fenntarthatósági erőfeszítésekre van szükség minden országban. Az EU tagállamai elkezdtek eleget tenni a különböző uniós fenntarthatósági követelményeknek, és Ukrajna is megkezdte európai integrációját a fenntarthatóság területén.

Az üvegházhatású gázok kibocsátását illetően a programterület országai az elmúlt években nem tettek jelentős lépéseket a közös, független energiagazdálkodás és a megújuló energia felhasználása területén.

A rendelkezésre álló kutatások alapján a Kárpát-medence éves átlaghőmérséklete 2050-re várhatóan 1-2 °C-kal, 2100-ra pedig 2-3 °C-kal nő az éghajlatváltozás hatására. Az éghajlatváltozás a szélsőséges időjárási események számának növekedését eredményezi, ami növeli a közös katasztrófakockázat-megelőzés szerepét. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás ezért fontos közös kérdés a határokon átnyúló térségben.

5.3 Lényeges környezeti konfliktusok és problémák

A helyzetelemzés alapján ez a fejezet a HUSKROUA határon átnyúló együttműködési terület releváns környezeti konfliktusait és problémáit írja le, különösen azokat, amelyek különleges környezeti jelentőségű területekhez kapcsolódnak, például a 79/409/EGK és a 92/43/EGK irányelvek szerint kijelölt területeket.

A környezeti konfliktusok és problémák, amelyek különösen veszélyeztetik a védett területeket, hozzájárulnak bizonyos fajok és élőhelyek elvesztéséhez, és az ökoszisztéma romlásához és az ökoszisztéma ellenálló képességének gyengüléséhez vezetnek. A fő környezeti konfliktusok és problémák a következők:

- A természetes és félig természetes élőhelyek változása – beleértve a veszteséget, a széttöredezést és a pusztulást – a földhasználat megváltozása miatt jelentős nyomás. A vidéki táj töredezettsége a városok terjeszkedése és a lineáris infrastruktúrafejlesztések miatt, a mezőgazdaság fejlődése és a földfelhagyás által okozott homogenizáció és az élőhelyek elvesztése, valamint az intenzív erdőgazdálkodás a természetes élőhelyek pusztulásának fő okai.
- A természeti erőforrások túlzott kiaknázása, különösen a HUSKROUA határon átnyúló együttműködési területen folyó erdőgazdálkodás révén továbbra is nagy probléma. Az ellenőrizetlen turizmus is problémát jelent egyes természetvédelmi területeken.
- Az invazív idegen fajok felgyorsult terjedése nemcsak a biológiai sokféleség csökkenésének fontos hajtóereje, hanem jelentős gazdasági károkat is okoz.
- Néhány szennyezési nyomás csökkent, például az európai vizek tápanyagdúsítása. A nitrogén szintje azonban Európa nagy részében még mindig jelentősen meghaladja az ökoszisztéma eutrofizációs határait, és az eutrofizációs kockázat az előrejelzések szerint a következő évtizedben változatlan marad. A légszennyezés nemcsak az emberi egészségre, hanem az ökoszisztémák egészségére is jelentős hatással van. Az ökoszisztémák károsítása szempontjából a legveszélyesebb légszennyezők az ózon, az ammónia és a nitrogén-oxidok.
- Az éghajlatváltozás növekvő hatásai (lásd fent) már befolyásolják a fajok elterjedését és kölcsönhatásait, és az előrejelzések szerint az elkövetkező évtizedekben egyre jelentősebb veszélyt jelentenek. Az éghajlatváltozás számos más környezeti veszélyt is súlyosbít.

5.4 A Programhoz kapcsolódó környezetvédelmi célok

Nemzetközi, közösségi vagy partnerországi szinten számos olyan stratégia – és kapcsolódó célkitűzés – van, amelyek relevánsak a környezet és a régió szempontjából, és amelyeket figyelembe lettek véve a Program előkészítése során. Ebben a fejezetben röviden ismertetjük ezeket a – főleg közösségi szintű – stratégiákat.

A 2019-ben közzétett európai zöld megállapodás jóváhagyta azt a célkitűzést, hogy 2050-re létrejöjjön az éghajlat-mentes EU, a nettó nulla üvegházhatásúgáz-kibocsátású gazdaság. Az európai zöld megállapodás végrehajtása megköveteli a legfontosabb szakpolitikák és intézkedések megújítását és frissítését. Valamennyi uniós fellépésnek és politikának hozzá kell járulnia az európai zöld megállapodás célkitűzéseéhez.

Az európai zöld megállapodás keretében számos stratégia lett kidolgozva és megújítva. Az európai zöld megállapodás 8 alfejezetben – és a kapcsolódó stratégiákban – tárgyalja az egyes területek kihívásait és vázolt megoldásait, amelyek a következők:

- Az EU 2030-ra és 2050-re vonatkozó éghajlat-politikai törekvéseinek fokozása (2.1.1.) – *Európai éghajlatváltozási jog és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásról szóló uniós stratégia*
- Tiszta, megfizethető és biztonságos energiaellátás (2.1.2.) – *Az energetikai rendszerek integrálásáról szóló uniós stratégia*
- Az ipar mozgósítása a tiszta és körkörös gazdaság érdekében (2.1.3.) – *Körkörös gazdaságra vonatkozó cselekvési terv*
- Építés és felújítás energia- és erőforrás-hatékony módon (2.1.4.) – *Felújítási hullám*
- A fenntartható és intelligens mobilitásra való áttérés felgyorsítása (2.1.5.) – *Intelligens és fenntartható mobilitási stratégia*
- A „termelőtől a villáig”: tisztességes, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszer kialakítása (2.1.6.) – *Termelőtől az asztalig stratégia*
- Az ökoszisztémák és a biológiai sokféleség megőrzése és helyreállítása (2.1.7.) – *A 2030-ig tartó időszakra szóló uniós biodiverzitási stratégia*
- Nulla szennyezési törekvés a mérgeanyagmentes környezetért (2.1.8.) – *Nulla szennyezésre vonatkozó cselekvési terv*

Ebben a fejezetben a dokumentum céljával összefüggésben részletesebben ismertetjük „Az éghajlatváltozással szembeni ellenálló Európa megteremtése – Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás új uniós stratégiája” és az „EU 2030-ig szóló biológiai sokféleséggel kapcsolatos stratégiája – Visszahozzuk a természetet az életünkbe” című dokumentumokat.

Az éghajlatváltozás kezelése sürgős kihívás. A légkör felmelegszik, és ez már most befolyásolja mindennapjainkat. Az éghajlatváltozás egyre súlyosabb hatással van bolygónk ökoszisztémáira és biológiai sokféleségére, az egészség- és élelmiszerrendszerek mellett.

Az IPCC (Éghajlatváltozási Kormányközi Testület) becslései szerint az éghajlatváltozás okozta kihívások kezelése és a hőmérséklet növekedésének 1,5 °C-ra történő korlátozása érdekében a

globális nettó zéró CO₂-kibocsátást 2050-re, az összes többi üvegházhatású gáz semlegességét pedig az évszázad végéig el kell érni.

A fenti célhoz kapcsolódva az európai éghajlatváltozási jogszabályjavaslat megalapozza az alkalmazkodással kapcsolatos nagyobb ambíciókat és szakpolitikai koherenciát, az új alkalmazkodási stratégia pedig hozzájárul az Unió éghajlatváltozás hatásaihoz alkalmazkodni képes Unió 2050-re vonatkozó jövőképehez, azáltal hogy az alkalmazkodást intelligensebbé, szisztematikusabbá és gyorsabbá, valamint nemzetközivé teszi.

A HUSKROUA Interreg A NEXT Program az 1. prioritás „Ellenálló és zöld határrégió” keretében, a PO2 iv. „az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket” egyedi célkitűzéssel kapcsolatban olyan tevékenységeket ír elő, amelyek hozzájárulnak a stratégia célkitűzéseinek teljesítéséhez. Ezek közül a legfontosabbak:

- 2.1. Intelligensebb alkalmazkodás: a tudás javítása és a bizonytalanság kezelése
- 2.2. Szisztematikusabb alkalmazkodás: A szakpolitika kialakításának támogatása minden szinten és minden ágazatban

A tudás- és adatmegosztásnak, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodási stratégiáknak minden szinten hatékonyak kell lenniük. A HUSKROUA Interreg A NEXT Program keretében (PO2 iv.; ISO1 b)) az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodással és a katasztrófamegelőzéssel kapcsolatos közös stratégiák megalkotása, valamint az érintett felek közötti tudás- és adatmegosztás fontos együttműködési terület lehet.

A biológiai sokféleség a modern európai környezetvédelmi stratégiák egyik meghatározó témája. Ezt az összetett témát számos zöld kérdés befolyásolja, amint azt az EU 2030-ra szóló biodiverzitási stratégiája is tükrözi. A stratégiában számos intézkedést fogalmaztak meg a biológiai sokféleség csökkenésének megfordítására.

Az uniós biodiverzitási stratégia legtöbb tevékenysége szintén meghatározó az egész HUSKROUA határon átnyúló együttműködési területen. Nemcsak a különféle környezetvédelmi kérdések kezelése, hanem a fő ökológiai folyosók és elemek fenntartása és megőrzése is az egész határon átnyúló terület közös feladata. A legtöbb környezetvédelmi kérdés szorosan összefügg, és integrált megoldásokat igényel. Az éghajlatváltozás felgyorsítja a természet pusztulását az aszályok, árvizek és tüzek folytán, míg a természet elvesztése és fenntarthatatlan használata a klímaváltozás egyik fő hajtóereje.

A HUSKROUA Interreg A NEXT Program az 1. prioritás „Ellenálló és zöld határrégió” keretében, a PO2 vii. „a természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megóvásának fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése” prioritáscéllal kapcsolatban olyan tevékenységeket ír elő, amelyek hozzájárulnak a stratégia célkitűzéseinek teljesítéséhez. Ezek közül a legfontosabbak:

- 2.1. A védett területek koherens hálózata

- 2.2. Az EU természet-helyreállítási terve: az ökoszisztémák helyreállítása szárazföldön és tengeren – 2.2.2. Vissza kell hozni a természetet a mezőgazdasági földterületekre; 2.2.4. Az erdőterület növelése, az erdők állapotának és ellenálló képességének javítása; 2.2.7. Az édesvízi ökoszisztémák helyreállítása; 2.2.8. A városi és városkörnyéki területek zöldebbé tétele; 2.2.9. A környezetszennyezés csökkentése; 2.2.10. Az idegenhonos inváziós fajok elleni fellépés

6 A Program végrehajtásának valószínűsíthető környezeti hatásai

A környezeti értékelés fő fejezete felméri a környezeti elemeket – például talaj, levegő, víz és talajvíz, biológiai sokféleség, növény- és állatvilág, Natura 2000 területek és ezzel egyenértékű védett területek Ukrajna esetében, éghajlat, épített környezet, települési környezet és kulturális örökség, az emberi egészség és életmód, környezettudatosság, felmerülő környezeti konfliktusok és lehetséges problémák, a meglévő problémák eszkalálása, a fenti rendszereket fenyegető tényezők kölcsönös kapcsolata és halmozott hatása – érő lehetséges környezeti hatásokat. A Program minden tervezett beavatkozása figyelembe veszi, és kiemeli a lehetséges – negatív, semleges, ellentétes, pozitív – környezeti hatások értékelését.

6.1 A program talajra gyakorolt lehetséges hatásai

1. prioritás: Egy ellenálló és zöld határrégió

PO2 iv. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket

A PO2 iv. megelőzésre, nyomon követésre, a lakosság tudatosságának növelésére irányuló tevékenységeket és a régióban a természeti és ember okozta katasztrófákra vonatkozó közös stratégiák kialakítását célzó intézkedéstípusai közvetett pozitív hatással lesznek a talaj egészségére. Az árvizek, aszályos események és földcsuszamlások számának növekedése a térségben komolyan növeli a talajvesztés, a nem kívánt üledéklerakódás, a termőtalaj jellemzői megváltozásának, a szerves anyagok és a növényzet (védett növényvilág) elvesztésének veszélyét, ami határokon átnyúlva kedvezőtlenül befolyásolja mind a művelt, mind a nem művelt talajokat.

1. prioritás: Egy ellenálló és zöld határrégió

PO2 vii. a természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megóvásának fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése

A PO2 vii. intézkedéstípusoknak lesz a legkedvezőbb, kézzelfogható hatása, különösen, hogy ezek az intézkedések hozzájárulnak a komplex talajvédelmi intézkedések és a fenntartható talajgazdálkodási gyakorlatok javításához a régióban. Cserébe ezek az intézkedések hozzájárulnak a négy ország alkalmazkodási képességének erősítéséhez az éghajlatváltozás talajra gyakorolt hatásainak mérséklése érdekében. Érdemes kiemelni, hogy nagyon is üdvözlendő minden olyan intézkedés, amely támogatja az ökoszisztémaszolgáltatások (beleértve a talajt is) szisztémás védelmét, szennyezéscsökkentését és fenntartását célzó oktatási és tudatosságnövelő közös tevékenységeket/programokat. Ezek a beavatkozások jótékonyan hozzájárulnak a régió lakóinak (különösen a fiatalok) szemléletének és

tudásának megváltoztatásához a talaj védelme és gondozása érdekében. Ezért az emberek által okozott talajszennyezés és degradáció hosszú távon jórészt megelőzhető vagy csökkenthető.

2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió

PO4 v. az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, és az egészségügyi rendszerek ellenállóképességének növelése – ideértve az alapellátást is –, valamint az intézményesített ellátásról a családi alapú és a közösségi alapú ellátásra való átállás előmozdítása

A PO4 v. (az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, és az egészségügyi rendszerek ellenállóképességének növelése – ideértve az alapellátást is –, valamint az intézményesített ellátásról a családi alapú és a közösségi alapú ellátásra való átállás előmozdítása) cselekvéstípusai nem relevánsak a talaj szempontjából. Néhány szempontot azonban figyelembe kell venni az egészségügyi intézmények épületeinek felújításakor, amint azt az alábbi PO4 vi. szakasz részletezi.

2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió

PO4 vi. a kultúra és a fenntartható idegenforgalom szerepének erősítése a gazdaság helyreállításában, valamint a társadalmi befogadás és a szociális innováció ösztönzésében

A PO4 esetében, amely kedvező hatással lehet a talajra, fontos kiemelni, hogy a javasolt infrastruktúrafejlesztési intézkedéseket különös gonddal kell végrehajtani a természeti javak, például a talaj tekintetében. Főként a v. tartalmaz olyan intézkedéseket, amelyek támogatják az intenzív infrastruktúrabővítést és a kulturális, természeti helyek elérhetőségének javítását. Ezek az intézkedések általában új utak, épületek, közművek, kiterjedt burkolatok építését foglalják magukban, amelyek károsak lehetnek a talaj egészségére, a biológiai sokféleségre és a funkciókra. Az építési tevékenységek nagymértékben hozzájárulnak a talaj lezárásához, a degradációhoz és a nehézfémekkel való szennyezéshez. Ezenkívül a megnövekedett turisztikai tevékenység és a nagy csoportok jelenléte a természetes helyeken a talajtakaró, a szerves anyagok és az endemikus növényzet elvesztését okozhatja. Ez a fajok talaj feletti és alatti összetételének megváltozását is eredményezi, és taposás révén csökkenti a talaj levegő- és vízáteresztő képességét. Ennek lassú talajromlás az eredménye, ami határon átnyúlva veszélyezteti a természeti helyek és az örökség értékét – alapvetően nyomást gyakorolva (potenciálisan rombolva) arra a természeti erőforrásra és vagyponra, amelyről a turisztikai tevékenység függ. Ezen túlmenően a fokozottabb határokon átnyúló kulturális események és fesztiválok, amelyek nagy csoportokat vonnak be, növelik a különböző típusú hulladékokkal történő kiterjedt talajszennyezés lehetőségét (a kisebb szemeteléstől az illegális hulladéklerakási tevékenységekig).

3. prioritás: Egy együttműködő határrégió

ISO1 b) hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban fennálló jogi és egyéb akadályok felszámolása céljából

ISO1 b) hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban fennálló jogi és egyéb akadályok felszámolása céljából nem igazán releváns a talaj szempontjából.

6.2 A Program levegőre gyakorolt lehetséges hatásai

1. prioritás: Egy ellenálló és zöld határrégió

PO2 iv. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket

A PO2 iv. cselekvéstípusai jótékonyan hatnak a helyi és regionális levegőminőséget kedvezőtlenül befolyásoló természeti veszélyek (például erdőtüzek) előfordulásának csökkentésére, ha sor kerül a tervezett megelőzés, tudásmegosztás és határon átnyúló katasztrófavédelmet célzó közös stratégiák kidolgozásának végrehajtására. Az erdőtüzek megelőzése és a rájuk való fokozott felkészülés különösen alkalmas javaslat, amely közös fellépést igényel. Ezek a tüzek súlyos és gyors levegőminőség-romlást eredményezhetnek, mivel szennyező anyagok, például szén-monoxid vagy nitrogén-dioxid, forrásai. Ezenkívül a levegő minőségének romlása folytán látási problémák, az emberi egészségre leselkedő veszély, valamint a növény- és állatvilágra gyakorolt ökotoxikus hatás jelentkezik. Az erdőtüzeket a régióban nagyon gyakorivá váló hosszú hóhullámok is okozhatják. Ezért a természeti és ember okozta katasztrófák komplex megelőzésére, nyomon követésére és kezelésére vonatkozó közös fellépések rendkívül fontosak az országok között. A kifejezetten az újraerdősítést vagy az illegális fakitermelés megelőzését célzó közös beavatkozások szintén nagyon fontosak a helyi levegő minősége szempontjából. A fák a légszennyező anyagok eltávolításával (a levegő tisztítása) és a helyi mikroklíma szélsőséges felmelegedésének megakadályozásával (ami különösen fontos a városi területeken) kedvezően hatnak a levegő minőségére.

1. prioritás: Egy ellenálló és zöld határrégió

PO2 vii. a természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megóvásának fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése

A PO2 vii. cselekvéstípusoknak szintén közvetlen jótékony hatásuk lesz, mivel többnyire a levegőből származó szennyező források, főleg a szállításból származó szennyező források csökkentésére irányulnak, ezáltal kedvezően befolyásolva a regionális éghajlatot. Ezenkívül a természetes ökoszisztémák és élőhelyek újjáélesztését és újjáépítését célzó cselekvéseknek, zöld infrastruktúra kiépítésének (az erdősítéssel és a növénytakaróval együtt) hasonló hatásai lesznek, mint az iv. esetben említetteknek, mivel segítenek a levegő tisztításában, ami a regionális és helyi éghajlat lehűlését eredményezi, valamint szén-dioxid-elnyelők is.

2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió

PO4 v. az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, és az egészségügyi rendszerek ellenállóképességének növelése – ideértve az alapellátást is –, valamint az intézményesített ellátásról a családi alapú és a közösségi alapú ellátásra való átállás előmozdítása

A PO4 v. cselekvéstípusainak potenciálisan kedvező hatásai lehetnek, főként az olyan cselekvéseknek, amelyek elősegítik a betegségek szűrését és megelőzését a lakosság oktatása és tudatosítása révén. Mind a természeti (erdőtüzek), mind az ember által okozott katasztrófák (ipari szennyezés) és más antropogén tevékenységek (szállításból származó kibocsátások) rossz levegőminőséget eredményeznek. Példaként említhető a részecskemennyiség hosszú időtartamon keresztüli növekedése, ami veszélyezteti az emberi egészséget és főként a légzési problémák elszaporodását eredményezi. Nagyon hasznos lesz minden olyan közös program, amely összeköti a regionális érdekelt feleket (egészségügyi dolgozókat, polgárokat, környezetvédelmi ügynökségeket) a légszennyezésből eredő betegségek megelőzésére és kezelésére irányuló intézkedések előmozdítása érdekében.

2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió

PO4 vi. a kultúra és a fenntartható idegenforgalom szerepének erősítése a gazdaság helyreállításában, valamint a társadalmi befogadás és a szociális innováció ösztönzésében

A PO4 vi. cselekvéstípusai esetében a fokozott turisztikai tevékenység, fesztiválok és kulturális rendezvények elkerülhetetlenül megnövekedett szállítással és a járművek jelenlétével járnak a kulturális és természeti örökség helyszínein. Ez szmoghoz, rossz levegőminőséghez vezet, azon belül is megnövekedett részecskemennyiséghez, nitrogén-oxidhoz, illékony szerves vegyületekhez és lebegő mérgező anyagokhoz (benzol, dízelrészecskék). Ezért a régió intenzívebb turizmusa nagyobb egészségügyi kockázatot jelenthet az emberek számára a kulturális helyszíneken, és ökototoxicitást okozhat a természetes területek növény- és állatvilágának. Ezenkívül a kísérő zajszennyezés frusztrációt és stresszt okoz az embereknek, és szenvedést okoz az élővilágnak, különösen az érzékeny helyeken.

3. prioritás: Egy együttműködő határrégió

ISO1 b) hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban fennálló jogi és egyéb akadályok felszámolása céljából

Az ISO1 b) hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban fennálló jogi és egyéb akadályok felszámolása céljából nem releváns a levegőminőség szempontjából.

6.3 A Program vízre és talajvízre gyakorolt lehetséges hatásai

1. prioritás: Egy ellenálló és zöld határrégió

PO2 iv. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket

A PO2 iv. cselekvéstípusai várhatóan pozitív, közvetlen hatással lesznek a határokon átnyúló vízfolyásokra. A határokon átnyúló víztestek esetében nagyon vártak az olyan közös fellépések, amelyek célja az ember okozta és a természeti katasztrófák kockázatának csökkentése a megelőzés, az oktatás és a közös kezelési stratégiák révén. A cselekvéseknek különösen az árvizekre és az aszályokra kell összpontosítaniuk, mivel a régió nagyon hajlamos és (a szélsőséges időjárási körülmények miatt) hajlamos lesz az árvizekre. Az árvíz szennyező anyagok sokaságát hordozhatja nagy távolságokra, és felhalmozódhat a tájon. Ez jelentős veszélyt jelent az élő szervezetekre, amelyekkel kapcsolatba lépett, nem beszélve a vízrendszerek, például az ivóvíz esetleges szennyeződéséről. A szárazság egy másik időjárási esemény, amely egyre gyakoribb a régióban. A szárazság csökkenti a vízáramlást és a vízmennyiséget, ami a sótartalom növekedéséhez vezet a lecsökkent hígítás miatt. A pH változása alapvetően megváltoztatja a vízi ökoszisztémákat. A víz csökkenése a helyi mezőgazdasági termelés vízhiányához vezet, és veszélyezteti az emberi fogyasztást (a rendelkezésre álló ivóvíz minősége és mennyisége).

1. prioritás: Egy ellenálló és zöld határrégió

PO2 vii. a természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megóvásának fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése

A PO2 vii. a határokon átnyúló vízfolyások védelmét és fenntartható kezelését célzó cselekvéstípusai hasonlóképpen közvetlenül jótékonyan hatnak majd, különösen a vízszennyezés forrásának és előfordulásának azonosítást elősegítő megfigyelő és figyelmeztető rendszerek közös fejlesztése révén.

2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió

PO4 v. az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, és az egészségügyi rendszerek ellenállóképességének növelése – ideértve az alapellátást is –, valamint az intézményesített ellátásról a családi alapú és a közösségi alapú ellátásra való átállás előmozdítása

Ugyanazok a hatások és következtetések említhetők itt, mint a levegő esetében. Nagyon hasznos lesz minden olyan közös program, amely összeköti a regionális érdekelt feleket (egészségügyi dolgozókat, polgárokat, környezetvédelmi ügynökségeket) a vízszennyezésből eredő betegségek megelőzésére és kezelésére irányuló intézkedések előmozdítása érdekében.

2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió

PO4 vi. a kultúra és a fenntartható idegenforgalom szerepének erősítése a gazdaság helyreállításában, valamint a társadalmi befogadás és a szociális innováció ösztönzésében

A PO4 vi. cselekvéstípusok közvetetten jótékonyan hathatnak, nem megfelelő kezelés esetén azonban lehet akut negatív hatásuk is. A kedvezőtlen hatások megelőzése érdekében nagyon fontos lenne összehangolni a javasolt program fő elemeit, prioritásait, és összefüggéseket azonosítani a fenntartható turizmus fejlesztése, a természetvédelem és az éghajlatváltozás mérséklése érdekében javasolt intézkedések között – különösen a víztestek esetében (de általában más környezeti elemek tekintetében is). Bár a víz a legkritikusabb erőforrás, a turizmus gyakran túlzottan igénybe veszi, hogy erőforrása legyen a szállásadás, ételmeztetés, személyes használat stb. számára. Ha a természeti örökség helyszínei közelében történik, akkor jelentős károkat okozhat a vízellátásban, vízhiányhoz és minőségromláshoz vezethet (különösen határon átkelő folyóvölgyeknél). A meglévő idegenforgalmi célú épületek és infrastruktúra felújítása és új építése gyakran szennyvízszennyezéshez vezet. Ennek eredményeként a szennyvíz szennyezi a folyókat, tavakat, felszín alatti vizeket és más víztesteket a kulturális és természeti örökség közelében (védett területek), és károsítja a növény- és állatvilágot, valamint a helyi lakosok egészségét. Ezenkívül minden, természetben folytatott építőipari tevékenység, fesztivál vagy nagy összejövétel elkerülhetetlenül maga után vonja a víztestek szennyeződését a szeméttel, építési hulladék-kibocsátás és -tárolás, valamint illegális lerakás miatt. Ez nemcsak minden élő szervezetre ártalmas, hanem a természeti környezet, a folyók, tavak stb. óriási rombolói is lehetnek, ami fenyegeti az idegenforgalmi fejlődést. Ezeket a kockázatokra fel kell hívni a figyelmet az egyes pályázati kiírásokban, mielőtt bármilyen turisztikai vagy építési fejlesztésre vonatkozó tervezés elkezdődik a természeti örökséghez és vízfolyásokhoz közel.

A hulladékszennyezés mérséklésére és megelőzésére szolgáló megoldásokkal már foglalkoztunk a talaj részben.

3. prioritás: Egy gyüttműködő határrégió

ISO1 b) hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban fennálló jogi és egyéb akadályok felszámolása céljából

ISO1 b) hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban fennálló jogi és egyéb akadályok felszámolása céljából nem igazán releváns a víztestek szempontjából.

6.4 A Program biológiai sokféleségre, növény- és állatvilágra gyakorolt lehetséges hatásai

<p>1. prioritás: Egy ellenálló és zöld határrégió</p> <p>PO2 iv. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket</p>
<p>A PO2 iv. cselekvéstípusainak csakúgy, mint a talaj, a levegő és a víz esetében, főként közvetett kedvező hatása lesz a biológiai sokféleségre. A jobb felkészültségre irányuló közös fellépések és beavatkozások, valamint a regionális természeti katasztrófák elleni védelemre és az emberek által okozott szennyezésre vonatkozó közös stratégiák és cselekvési tervek létrehozása fontos az élőhelyek pusztulásának, a tömeges fajpusztulásnak, valamint a betegségek és az invazív fajok terjedése megállításához, illetve kockázatának csökkentéséhez.</p>
<p>1. prioritás: Egy ellenálló és zöld határrégió</p> <p>PO2 vii. a természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megóvásának fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése</p>
<p>A PO2 vii. cselekvéstípusai nagymértékben hozzájárulnak a biológiai sokféleség védelméhez, különösen a természetes élőhelyek újraélesztésére, helyreállítására vagy az invazív fajok elleni védekezésre tervezett intézkedések révén.</p>
<p>2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió</p> <p>PO4 v. az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, és az egészségügyi rendszerek ellenállóképességének növelése – ideértve az alapellátást is –, valamint az intézményesített ellátásról a családi alapú és a közösségi alapú ellátásra való átállás előmozdítása</p>
<p>A PO4 v. (az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, és az egészségügyi rendszerek ellenállóképességének növelése – ideértve az alapellátást is –, valamint az intézményesített ellátásról a családi alapú és a közösségi alapú ellátásra való átállás előmozdítása) cselekvéstípusai igazán relevánsak a biológiai sokféleség szempontjából.</p>
<p>2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió</p> <p>PO4 vi. a kultúra és a fenntartható idegenforgalom szerepének erősítése a gazdaság helyreállításában, valamint a társadalmi befogadás és a szociális innováció ösztönzésében</p>
<p>A PO4 vi. cselekvéstípusainak közvetett pozitív hatásuk lehet; ki kell emelni, hogy közvetlen káros hatásokkal is járnak, ha nem akadályozzák meg vagy nem kezelik megfelelően.</p> <p>A kulturális és védett természeti területeken megnövekedett turisztikai és építési tevékenység zavarhatja az alapvető ökológiai funkciókat, és az élőhelyek elvesztését, fajok kiegyensúlyozatlanságát, a természeti erőforrások túlzott mértékű használatát okozhatja, ezáltal csökkentve azon ökoszisztémák termelékenységét, amelyektől a regionális és helyi élelmiszer-ellátás és egészség függ. Ezenkívül gyengíti az ökoszisztémák azon képességét és alkalmazkodóképességét, hogy reagáljanak a természeti katasztrófákra, a szélsőséges időjárási eseményekre és az éghajlatváltozás hatásaira. Egy másik fenyegetést jelenthetnek a turisták által behozott egzotikus, invazív fajok és betegségek, amelyek nem őshonosak a helyi környezetben.</p>

3. prioritás: Egy gyüttműködő határrégió

ISO1 b) hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban fennálló jogi és egyéb akadályok felszámolása céljából

ISO1 b) hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban fennálló jogi és egyéb akadályok felszámolása céljából releváns a biológiai sokféleség szempontjából.

6.5 A Program lehetséges hatásai a Natura 2000 területekre és és egyéb természetvédelmi területekre

1. prioritás: Egy ellenálló és zöld határrégió

PO2 iv. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket

A PO2 iv. cselekvéstípusai valószínűleg kedvezően hat a Natura 2000 területekre, mivel ezek célja, hogy a természeti és ember okozta katasztrófák előkészítésére való felkészüléssel hozzájáruljanak a természeti javak védelméhez. Általában ezek a katasztrófák az élőhelyek elvesztését és a védett növény- és állatvilág tömeges pusztulását eredményezik, ezért minden megelőzést célzó közös fellépés nagyon üdvözlendő.

1. prioritás: Egy ellenálló és zöld határrégió

PO2 vii. a természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megóvásának fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése

A PO2 vii. cselekvéstípusainak közvetlen jótékony hatása is lesz, különösen akkor, ha az élőhelyek helyreállítását, a védelmet és a fajok megőrzésére irányuló intézkedések megfelelően kerülnek végrehajtásra. Az iv. ponthoz hasonlóan ideális lenne a Natura 2000 és a határokon átnyúló védett területekre vonatkozó konkrét intézkedések vagy példák alkalmazása.

2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió

PO4 v. az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, és az egészségügyi rendszerek ellenállóképességének növelése – ideértve az alapellátást is –, valamint az intézményesített ellátásról a családi alapú és a közösségi alapú ellátásra való átállás előmozdítása

A PO4 v. (az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, és az egészségügyi rendszerek ellenállóképességének növelése – ideértve az alapellátást is –, valamint az intézményesített ellátásról a családi alapú és a közösségi alapú ellátásra való átállás előmozdítása) cselekvéstípusai igazán relevánsak a Natura 2000 területek szempontjából.

2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió

PO4 vi. a kultúra és a fenntartható idegenforgalom szerepének erősítése a gazdaság helyreállításában, valamint a társadalmi befogadás és a szociális innováció ösztönzésében

A PO4 vi. cselekvéstípusainak közvetett pozitív hatásuk lehet; ki kell emelni, hogy közvetlen káros hatásokkal is járnak, ha nem akadályozzák meg vagy nem kezelik megfelelően. A fokozott turisztikai

tevékenység és a tervezett építési fejlesztések a természetes élőhelyek pusztulása és megzavarása révén veszélyt jelentenek a természeti javakra és a védett területekre (a negatív hatások megegyeznek a biológiai sokféleségről szóló részben már említettekkel). A Natura 2000 területek kezelésének „romlásmentesség” koncepcióját mindig figyelembe kell venni, és követni kell a Natura 2000 területek közelében vagy azok közelében végzett, turisztikai célú felújítások vagy új infrastrukturális projektek esetén.

A védett területek – akárcsak a Natura 2000 területek – azonban fokozhatják a négy ország releváns régióinak vonzerejét, mivel az érintetlen hegyek, a tájak a legfontosabb szempontok közé tartoznak, amikor a turisták úti célokat választanak. Ezért ezek a határokon átnyúló védett helyek rendkívül fontosak lehetnek a helyi és regionális turisztikai látványosságok vagy termékek márkájának kialakításához. Ez azt jelenti, hogy a Natura 2000 területek védelme és megfelelő kezelése hozzájárulhat a turizmus fokozott helyi gazdasági fejlődéséhez.

Ezekon a helyeken bármilyen építési vagy infrastrukturális tevékenység előtt el kell végezni a megfelelő értékelést. A védett élőhely jelentős változásait és az új építkezéseket jelentős változásnak/romlásnak kell tekinteni, az élőhely vagy a fajok közvetlen érintettsége esetén (pl. a területek súlyos zsugorodása és zavarása, a terület minőségéhez hozzájáruló egy vagy több tényező megváltozása). Nagyon hasonló a helyzet, amikor kulturális, sporteseményeket és fesztiválokat terveznek szervezni a Natura 2000 területeken. Gyakran szükség lehet speciális rendezvények engedélyezésére, és a „romlásmentesség koncepciója” tekintetében figyelembe kell venni a megfelelő jogi követelményeket, mivel ezek a rendezvények hozzájárulhatnak a terep, a környezet, az ideiglenes épületek megváltozásához és a zene megjelenéséhez, ami zavarja az élővilágot.

3. prioritás: Egy együttműködő határrégió

ISO1 b) hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban fennálló jogi és egyéb akadályok felszámolása céljából

ISO1 b) hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban fennálló jogi és egyéb akadályok felszámolása céljából releváns a Natura 2000 szempontjából.

6.6 A Program éghajlatra gyakorolt lehetséges hatásai

1. prioritás: Egy ellenálló és zöld határrégió

PO2 iv. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket

A PO2 iv. cselekvéstípusai többnyire kedvezően hatnak az éghajlatra. Különösen hasznosak azok a közös beavatkozások, amelyek a természeti vagy ember okozta katasztrófák megelőzését és enyhítését támogatják az erdőtelepítés, az illegális fakitermelés korlátozása és a természeti értékek szennyezésének megelőzése révén.

1. prioritás: Egy ellenálló és zöld határrégió

PO2 vii. a természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megóvásának fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése

A PO2 vii. cselekvéstípusainak a PO2 iv. esetében ismertetett logikával azonos logikát követve szintén közvetlen kedvező hatásai vannak. A szárazföldi és vízi ökoszisztémák elnyelik az ember okozta kibocsátások jelentős részét, mivel szén-dioxid-elnyelőként működnek. Ezért a biológiai sokféleség védelmére, az élőhelyek helyreállítására és a növénytakaró növelésére irányuló közös fellépések hozzájárulnak a régió egészséges és jól működő ökoszisztéma-szolgáltatásaihoz, amelyek a sebezhetőség csökkentése, az ellenálló képesség növelése és a helyi és regionális éghajlat szabályozása révén jobban tudnak majd alkalmazkodni az éghajlatváltozás hatásaihoz és enyhíteni őket. Ráadásul ezek az intézkedések költséghatékonyabb módjai a határokon átnyúló éghajlatváltozás elleni küzdelemnek, mint bármely más technológiai beavatkozás.

2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió

PO4 v. az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, és az egészségügyi rendszerek ellenállóképességének növelése – ideértve az alapellátást is –, valamint az intézményesített ellátásról a családi alapú és a közösségi alapú ellátásra való átállás előmozdítása

A PO4 v. cselekvéstípusainak nincsen közvetlen hatása az éghajlatra. Az egészségügyi intézmények épületeinek és infrastruktúrájának felújításakor azonban ugyanazokat a szempontokat kell figyelembe venni, mint amelyeket az alábbi PO4 vi. szakaszban az építkezésekkel kapcsolatban részletezünk.

2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió

PO4 vi. a kultúra és a fenntartható idegenforgalom szerepének erősítése a gazdaság helyreállításában, valamint a társadalmi befogadás és a szociális innováció ösztönzésében

A PO4 vi. cselekvéstípusait az éghajlatra különös tekintettel kell végrehajtani, mivel ezek az intézkedések inkább negatív hatásokat válthatnak ki. A régióban az építőipari fejlesztésekkel párosuló megnövekedett turisztikai tevékenység a közlekedés, a légi közlekedés, illetve az áruk és szolgáltatások fogyasztása által okozott nagymértékű üvegházhatású gázkibocsátást és ózonlebontó anyagok kibocsátását eredményezheti. E fellépések hiányossága, hogy nem foglalkoznak a fenntartható turizmus éghajlatra gyakorolt hatásainak enyhítésére irányuló konkrét tevékenységekkel. Ideális lenne, ha a javasolt program és intézkedések figyelembe vennék, hogy a regionális turisztikai és kulturális tevékenységek nem csak hozzájárulnak az éghajlatváltozáshoz, hanem ki is teszik magukat neki. Az árvizek, erdőtüzek, földcsuszamlások, a kevesebb hóesés, a betegségek megjelenése komoly hatással van a hazai és a regionális idegenforgalomra. Erre építve ajánlott, hogy a PO4 intézkedései kifejezetten foglalkozzanak ezzel a kérdéssel.

3. prioritás: Egy együttműködő határrégió

ISO1 b) hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban fennálló jogi és egyéb akadályok felszámolása céljából

ISO1 b) hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban fennálló jogi és egyéb akadályok felszámolása céljából releváns az éghajlat szempontjából.

6.7 A Program lehetséges hatásai az épített környezetre, a település környezetére és a kulturális örökségre

1. prioritás: Egy ellenálló és zöld határrégió

PO2 iv. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket

A PO2 iv. cselekvéstípusai többnyire pozitív hatással lesznek az épített környezetre és a kulturális örökségre, mivel megpróbálják megelőzni és enyhíteni a természeti és az ember okozta katasztrófákat, valamint csökkenteni az éghajlatváltozás hatásait. Mivel a katasztrófák az épületek romlásán, nem kívánt változásán és romlásán keresztül súlyos negatív hatással vannak az épített környezetre – különösen a kulturális örökségre (pl. árvizek, tüzek, földcsuszamlások stb.), nem is beszélve a lakótér elvesztéséről és az ebből fakadó gazdasági nehézségekről – a tervezett intézkedések kívánatosak. Az éghajlatváltozás az épületekre és a kapcsolódó infrastruktúrára is komoly nyomást gyakorol, mivel megnő a süllyedés valószínűsége (főként az agyagos talajokon), a talaj téli mozgása pedig hatással van a föld alatti csövekre és kábelekre, ami hozzájárul az épített környezet fizikai és gazdasági leromlásához. Ezért nagyon hasznosak lesznek azok a közös fellépések, amelyek célja az éghajlatváltozás és a katasztrófák épületekre és településkörnyezetre gyakorolt hatásainak megelőzése és mérséklése. Ezek eredményeként csökken az árvizek, hóhullámok és más szélsőséges időjárási események kockázata, ami pozitív hatással lesz a polgári és kulturális épületek, települések tartósságára és élhetőségére.

1. prioritás: Egy ellenálló és zöld határrégió

PO2 vii. a természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megóvásának fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése

A PO2 vii. intézkedéstípusai szintén kedvező hatásúak, mivel minden olyan közös fellépés, amelynek célja a természet és a biológiai sokféleség megőrzése a településeken kívül vagy belül, hozzájárul az épített környezet élhetőségéhez és alkalmazkodóképességéhez az éghajlati eseményekkel szemben, és ezáltal a lakosok ellenálló képességéhez és jólétéhez is. A zöld infrastruktúra fejlesztése és az épületekhez közeli természeti elemek megőrzése emellett növeli az épített környezet és a kulturális örökség gazdasági és esztétikai értékét.

2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió

PO4 v. az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, és az egészségügyi rendszerek ellenállóképességének növelése – ideértve az alapellátást is –, valamint az intézményesített ellátásról a családi alapú és a közösségi alapú ellátásra való áttérés előmozdítása

A PO4 v. cselekvéstípusai kedvezően hatnak az épített környezetre is, mivel az infrastruktúra fejlesztésére, az egészségügyi intézmények épületeinek felújítására és megújítására irányuló közös cselekvés hozzájárul az adott épített környezet vagy település jobb gazdasági és társadalmi értékeléséhez és használatához a lakosok és más érdekelttek körében.

2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió

PO4 vi. a kultúra és a fenntartható idegenforgalom szerepének erősítése a gazdaság helyreállításában, valamint a társadalmi befogadás és a szociális innováció ösztönzésében

A PO4 vi. kulturális örökségi helyszínek felújítására és helyreállítására összpontosító cselekvéstípusok bizonyos kedvező hatással lesznek az épített környezetre, mivel növelik a kulturális helyszínek, épületek

és ezáltal a környező épületek és infrastrukturális elemek gazdasági és társadalmi értékét. Fontos azonban megjegyezni, hogy az új épületek, létesítmények és közművek turisztikai célú építése általában megváltoztatja az épített terület területhasználatát, a környező infrastruktúra túlterhelését eredményezi, felborítja az épített környezet vagy a kulturális örökségi célpont harmóniáját és esztétikai értékét. A turizmus változásokat hozhat a hagyományos technológiában, és a hagyományos építmények egyszerűen eltűnhetnek, helyet adva a modern épületeknek. Ezen túlmenően fennáll az illegális turisztikai építkezések, a szennyezés, a túlzottan intenzív, nemkívánatos urbanizáció veszélye a kulturális örökségi településeken, valamint a túlzott használat miatti minőségromlás veszélye.

3. prioritás: Egy együttműködő határrégió

ISO1 b) hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban fennálló jogi és egyéb akadályok felszámolása céljából

ISO1 b) hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban fennálló jogi és egyéb akadályok felszámolása céljából releváns az épített környezet szempontjából.

6.8 A Program emberi egészségre és életmódra gyakorolt lehetséges hatásai

1. prioritás: Egy ellenálló és zöld határrégió

PO2 iv. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket

Az éghajlatváltozás az emberiséget fenyegető egyik legnagyobb veszély, amely súlyosan érinti az emberi egészséget, a természeti környezetet és a biztonságot. A PO2 iv. – amely a Program teljes pénzügyi előirányzatának 25%-át kapja – fontos hozzájárulást fog nyújtani az alkalmazkodáshoz és a kockázatmegelőzéshez, de ezek csak közvetve és hosszabb távon lesznek hatással az emberi egészségre. Az emberi életmódra gyakorolt rövid távú hatásokat az 1.2. intézkedéstípus (közös oktatási, tudatosságnövelő és tudásmegosztási tevékenységek) fogja megvalósítani, amely az alkalmazkodási gyakorlatokat ismerteti meg a nagyközönséggel.

1. prioritás: Egy ellenálló és zöld határrégió

PO2 vii. a természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megóvásának fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése

A városi levegőszennyezés egy másik jelentős egészségügyi kockázat, amelyet mindenképpen kezelni fognak a PO2 vii. beavatkozások, akár közvetlen beruházások, akár közvetett kapacitás- vagy szakpolitikai fejlesztési intézkedések formájában. Ugyanakkor a programterület lakosságának túlnyomó többsége kis vidéki településeken él, amelyek kevésbé vannak kitéve a városi légszennyezés káros hatásainak.

2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió

PO4 v. az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, és az egészségügyi rendszerek ellenállóképességének növelése – ideértve az alapellátást is –, valamint az intézményesített ellátásról a családi alapú és a közösségi alapú ellátásra való átállás előmozdítása

A kiválasztott egyedi célkitűzések közül a PO4 v. van a legközvetlenebb kedvező hatással az emberi egészségre és az emberi életmódra a beavatkozások összetett köre révén. Az egészségügyi intézmények fizikai felszereltségének javítása és az egészségügyi szűrőprogramok azonnali előnyökkel járnak a határ menti közösségek egészségi állapotára nézve. Más elemek felelősek a közvetett és hosszú távú hatásokért, beleértve az IKT-alkalmazások általános fejlesztését, az egészséges életmódra irányuló figyelemfelkeltést és a megelőző szűrőprogramokat, valamint a közös járványügyi és mentőszolgálat-fejlesztést.

2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió

PO4 vi. a kultúra és a fenntartható idegenforgalom szerepének erősítése a gazdaság helyreállításában, valamint a társadalmi befogadás és a szociális innováció ösztönzésében

A turizmusnak rendkívül fontos potenciálja van a határ menti térség gazdasági és társadalmi helyzetének javításában. A helyi jövedelem és a munkahelyek számának növekedéséből származó közvetlen előnyök révén hozzájárulhat a szegénység elleni küzdelemhez, és lehetővé teszi a legkiszolgáltatottabb társadalmi csoportok számára, hogy növeljék az egészséggel kapcsolatos kiadásait. A határokon átnyúló és nemzetközi turizmus a helyi közösségek egészségére is némileg negatívan hat, mivel ki van téve az emberről emberre terjedő betegségeknek is. A 4.2. intézkedéstípus magában foglalja az erre a konkrét kockázatra irányuló egészségügyi szabályozások és folyamatok kidolgozását.

3. prioritás: Egy együttműködő határrégió

ISO1 b) hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban fennálló jogi és egyéb akadályok felszámolása céljából

Az ISO1 b) szerinti intézményi együttműködést különböző tematikus területeken tervezik, amelyek nem tartalmaznak egészségügyi vagy szociális ellátási szolgáltatásokat. A kiválasztott témáknak csak szűk és/vagy nagyon közvetett hatása van az emberi egészségre.

6.9 A Program környezettudatosságra gyakorolt lehetséges hatásai

1. prioritás: Egy ellenálló és zöld határrégió

PO2 iv. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket

A környezettudatosságot közvetlenül az 1.2. intézkedéstípus keretében tervezett közös oktatási, tudatosságnövelő és tudásmegosztási tevékenységek fogják javítani. A kisléptékű együttműködési projekteket integrált módon tervezik, beleértve a tudatosságnövelő elemeket is. Nagyon konstruktív elemként a program külön hangsúlyt fektet a jövő generációinak szemléletformálására.

1. prioritás: Egy ellenálló és zöld határrégió

PO2 vii. a természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megóvásának fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése

A PO2 vii. különböző beavatkozási területeket foglal magában, amelyek közvetlen és pozitív hatással vannak a helyi közösségek általános környezettudatosságára. A közös érdekű infrastruktúrafejlesztési projektek között az egyes turisták és a diákcsoportok számára releváns információkat nyújtó tanösvényeket fog kialakítani. Közös oktatási, tudatosságnövelő és tudásmegosztási tevékenységeket

fog létrehozni, beleértve kampányokat, rendezvényeket és tudásmegosztási tevékenységeket. Ez az egyedi célkitűzés külön figyelmet fordít a gyermekek személetének kialakítására is. A kisléptékű együttműködési projekteket ismét integrált módon tervezik, beleértve a tudatosságnövelő elemeket is.

2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió

PO4 v. az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, és az egészségügyi rendszerek ellenállóképességének növelése – ideértve az alapellátást is –, valamint az intézményesített ellátásról a családi alapú és a közösségi alapú ellátásra való átállás előmozdítása

A PO4 v. keretében tervezett egészségügyi beavatkozásoknak csak csekély és közvetett hatása van a környezettudatosságra.

2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió

PO4 vi. a kultúra és a fenntartható idegenforgalom szerepének erősítése a gazdaság helyreállításában, valamint a társadalmi befogadás és a szociális innováció ösztönzésében

Bár a szociális innováció és a társadalmi befogadással kapcsolatos beavatkozásoknak nincs közvetlen hatásuk a környezettudatosságra, a fenntartható turisztikai eszközök előmozdítása pozitív hatással lehet mind a szolgáltatókra, mind a turistákra. A program kifejezetten az idegenforgalmi ágazat érdekelt feleinek szóló képzéseket tartalmaz a környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos témákban, valamint tanulmányokat és cselekvési terveket, amelyek a természeti környezet turisztikai hasznosításának fenntartható formáit vizsgálják. Az egyedi célkitűzés rendkívül pozitív eleme, hogy a fenntartható mobilitási formaként előnyben részesíti a turisztikai látványosságok kerékpárral való megközelíthetőségének javítását.

3. prioritás: Egy együttműködő határrégió

ISO1 b) hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban fennálló jogi és egyéb akadályok felszámolása céljából

Az ISO1 b) szerinti intézményi együttműködést különböző tematikus területeken van tervezve, többek között az energiahatékonyságra és a megújuló energiára összpontosítva. Az e témakörbe tartozó beavatkozások növelhetik a helyi közösségek környezettudatosságát.

6.10 A program lehetséges hatásai a felmerülő környezeti konfliktusokra és potenciális problémákra, valamint a meglévő problémák eskalálódására

1. prioritás: Egy ellenálló és zöld határrégió

PO2 iv. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, valamint az ellenállóképesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket

A programterület mind a négy országa nagymértékben ki van téve a természeti veszélyeknek, a legtöbb regisztrált természeti katasztrófát hidrológiai események (árvizek, jégtorlódás a folyókon – 40%) vagy szélsőséges hőmérsékleti viszonyok (hideg/hőhullám, aszály – 38%) okozták. A Program korlátozott pénzügyi forrásai miatt nem tud jelentős mértékben hozzájárulni az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az ahhoz való alkalmazkodáshoz, de az érdekelt felek hatékonyabb és összehangoltabb erőfeszítéseit támogató politikákat biztosíthat.

Az emberi tényezők is egyre nagyobb szerepet játszanak a katasztrófaesemények kialakulásában (pl. visszatartó tározók hiánya, illegális fakitermelés, erdőtüzek, a folyók kommunális eredetű szennyezése stb.). E hatások tekintetében a Program javíthatja a helyi érdekeltek tudatosságát és hozzáállását.

1. prioritás: Egy ellenálló és zöld határrégió

PO2 vii. a természetet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megóvásának fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése

A Program hozzájárul a természetes élőhelyekre nehezedő nagy nyomás csökkentéséhez, amelyet az ellenőrizetlen turizmus és halászat, az intenzívebb erdőgazdálkodás és az eutrofizáció, valamint az invazív növényfajok terjedése okoz. Ugyanakkor számos más probléma is túlmutat a kiválasztott célkitűzéseken:

- A 2000-es évek óta rendszeres a hulladékszennyezés a Felső-Tisza-vidék folyóiban.
- A hulladékon kívül a felszíni vizek ki vannak téve a szennyvízkibocsátásnak és a mezőgazdasági, ipari és diffúz forrásokból származó tápanyagbevitelnek, beleértve a nehézfém-szennyezést is.
- Ez és a nem megfelelő termálvíz-gazdálkodás veszélyezteti a vízi élőhelyeket, valamint a víztartó rétegek, a talajvíz és az ivóvíz minőségét is.
- A határrégióban számos ipari és bányászati telephely van, amelyek káros, határokon átnyúló szennyezéssel járnak és környezeti revitalizálást igényelnek.

2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió

PO4 v. az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, és az egészségügyi rendszerek ellenállóképességének növelése – ideértve az alapellátást is –, valamint az intézményesített ellátásról a családi alapú és a közösségi alapú ellátásra való átállás előmozdítása

A program lépéseket tesz a minőségi egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása érdekében, bár korlátozott pénzügyi forrásai csak mérsékelt hatásokat tesznek lehetővé. Ezért fontos, hogy a szolgáltatásfejlesztési erőfeszítések azokra a területekre és helyi közösségekre legyenek összpontosítva, ahol a leggyengébb a minőségi egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés.

A jelenlegi Covid19-világjárvány szorosan összefügg az ember okozta éghajlatváltozás negatív hatásaival. Ezért fontos, hogy az országok közötti közös tevékenységek ne csak az alapvető étrendi, diagnosztikai, higiéniai és elővigyázatossági kérdésekkel foglalkozzanak az egészségügyi megelőzés érdekében, hanem a probléma fő okát is célozzák (az ember által okozott földhasználat-változás, erdőirtás, a biológiai sokféleség csökkenése, amelyek mind növelik az új betegségek kialakulásának esélyét).

2. prioritás: Egy egészséges és vonzó határrégió

PO4 vi. a kultúra és a fenntartható idegenforgalom szerepének erősítése a gazdaság helyreállításában, valamint a társadalmi befogadás és a szociális innováció ösztönzésében

A fokozott idegenforgalmi tevékenység és a természeti értékek védelme és fenntartása általában ellentmondásos prioritások. A természeti környezet túlhasználatának nagy kockázatát figyelembe kell venni és megfelelően ellensúlyozni kell a fenntarthatósági kritériumok alkalmazásával a finanszírozási döntésekben, különben a turizmusfejlesztési intézkedések hosszú távon túlfogyasztást és a természeti erőforrások romlását eredményezik.

A turisztikai tevékenységek, rendezvények és fesztiválok infrastrukturális fejlesztései potenciálisan veszélyeztetik a biológiai sokféleséget, különösen a természeti örökség vagy védett területek közelében

található látnivalók vagy programok esetében. A megnövekedett látogatói forgalom a közlekedéssel összefüggő nagyobb légszennyezéshez, víz- és talajszennyezéshez, a keletkező kommunális hulladék mennyiségének növekedéséhez és a megnövekedett energiafogyasztáshoz vezet.

Ugyanakkor a program nem foglalkozik kifejezetten azzal a veszéllyel, hogy az értékes épített örökségi helyszíneket megfelelő karbantartás és felújítás hiányában pusztulás fenyegeti.

3. prioritás: Egy együttműködő határrégió

ISO1 b) hatékony közigazgatás erősítése a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban fennálló jogi és egyéb akadályok felszámolása céljából

Az együttműködés, párbeszéd és a kulturális és szakmai kapcsolatok erősítése általában hozzájárul a felmerülő konfliktusok és problémák megoldásához. Ha a fenntarthatóság szerepel a támogatott együttműködési projektekkel szemben támasztott szempontok között, akkor ezek a hatások különösen pozitívak lehetnek.

6.11 A Program lehetséges hatásai a fenti tényezőket fenyegető veszélyek összefüggéseire és kumulatív hatására

Összefoglaló táblázat a határokon átnyúló együttműködési terület környezeti és társadalmi-gazdasági tényezőire gyakorolt lehetséges hatásokról

	A talajra gyakorolt hatások	A levegőre gyakorolt hatások	A vízre és a talajvízre gyakorolt hatások	A biológiai sokféleségre, növény- és állatvilágra gyakorolt hatások	A Natura 2000 területekre és az azzal egyenértékű ukrainjai védett területekre gyakorolt hatások	Az éghajlatra gyakorolt hatások	Az épített környezetre, települési környezetre és kulturális örökségre gyakorolt hatások	Az emberi egészségre és életmódra gyakorolt hatások	A környezettudatosságra gyakorolt hatások	A felmerülő/eszkalálódó környezeti konfliktusokra és problémákra gyakorolt hatások
PO2 iv.	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)
PO2 vii.	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)
PO4 v.	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)
PO4 vi.	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)
ISO1 b)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)

Jelmagyarázat:

erősen negatív hatás(ok)	enyhén negatív hatás(ok)	semleges hatás(ok)	enyhén pozitív hatás(ok)	erősen pozitív hatás(ok)
--------------------------	--------------------------	--------------------	--------------------------	--------------------------

A program nem tartalmaz részletes intézkedéseket, hanem lazán meghatározza a beavatkozási területeket és a keretfeltételeket. Az előző alfejezetekben (6.1.–6.11.) részletesen elemeztük az egyes kiválasztott egyedi célkitűzések különböző környezeti elemekre és kategóriákra gyakorolt lehetséges hatásait. Az értékelés összefoglalóját a fenti táblázat tartalmazza. Ha az 5 kiválasztott beavatkozási terület által potenciálisan érintett környezeti hatások elemeit és kategóriáit egyszerű matematikai módszerekkel elemezzük (a pozitív és negatív hatásokat rendre +1 és +2, illetve -1 és -2 értékkel helyettesítjük, a vegyes hatásokat nullának tekintjük, és a különböző kategóriákra átlagoljuk), akkor a többemű környezeti hatásvizsgálat diverzifikált korrelációs rendszeréből informatív összesített eredményeket olvashatunk ki:

- 3 egyedi célkitűzés mind a 10 vizsgált környezeti elemre hatással van: A PO2 vii. természetvédelmi beavatkozásai és a PO2 iv. éghajlat-változási intézkedései általában pozitív hatásúak, míg a PO4 vi. fenntartható turisztikai beavatkozásai vegyes/negatív hatásúak. A PO4 v. egészségügyi beavatkozásai az értékelt kategóriák felére semleges vagy vegyes hatást gyakorolnak, a másik felére azonban pozitív hatást gyakorolnak. Az ISO b. szerinti együttműködési intézkedések érintik a legkevesebb környezeti területet (mindössze kettőt).
- Az értékelt környezeti elemek túlnyomó többségét az 5 egyedi célkitűzés közül 4 érinti, és közülük 3-at (talaj, biológiai sokféleség és védett területek) érint kevesebb elem (egyenként 3).
- A környezeti elemekre gyakorolt átlagos hatást tekintve a PO4 vi. fenntartható turisztikai intézkedései fejt ki a leginkább negatív hatást: az emberi egészségre és a környezettudatosságra gyakorolt hatásokon kívül potenciálisan negatív hatással van valamennyi környezeti elemre.
- A legkedvezőbb átfogó hatás a természetvédelmi és az éghajlat-változási beavatkozások esetében várható (mindkettő a PO2 keretében). Az ISO1 b) szerinti együttműködési intézkedések összehatása szintén pozitív, de a legtöbb környezeti elem esetében irrelevánsak.
- A tervezett beavatkozásoknak a legpozitívabb hatása az emberi egészségre és a környezettudatosságra van a környezeti elemek közül.

Ha a beavatkozási területek hatásait átlagoljuk, a következő rangsort kapjuk:

- PO2 vii. Természetvédelem: 1.6
- ISO1 b) Együttműködés: 1.5
- PO2 iv. Éghajlatváltozás: 1.4
- PO4 v. Egészségügy: 1.2
- PO4 vi. Fenntartható turizmus: -0.7

A fenti adatokból látható, hogy a fenntartható turizmus az a terület, ahol egy esetleges beavatkozás nagy valószínűséggel megsérthet vagy veszélyeztethet valamely környezeti szempontot. Az összes többi egyedi célkitűzés-terület általában pozitív hatású.

A környezeti értékelés sajátos szempontja a felmerülő környezeti konfliktusokra és a meglévő vagy potenciális problémákra gyakorolt hatások elemzése, amelyet a 6.10. fejezetben ismertetünk, és a fenti táblázat utolsó oszlopában foglalunk össze. A kiválasztott egyedi célkitűzés-területek vegyesen járulnak hozzá a környezeti konfliktusokhoz:

- Az együttműködési tevékenységek (ISO1 b)) általában hozzájárulnak a felmerülő konfliktusok és problémák megoldásához.
- Az éghajlatváltozással kapcsolatos beavatkozások (PO2 iv.) meglehetősen összetett hozzájárulást nyújtanak saját tematikus területükön – beleértve korlátozott infrastruktúrafejlesztési projekteket, szakpolitikafejlesztést, valamint tudatosság- és szemléletformálást, mind természeti, mind ember okozta katasztrófák esetén.
- Az egészségügyi intézkedések (PO4 v.) a programterület egyik fő kihívását célozzák (a minőségi egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés), de nem tudnak olyan komplex megoldásokat nyújtani, amelyek megfelelően biztosítják a legkiszolgáltatottabb társadalmi csoportok lefedettségét vagy a jövőbeli egészségügyi válsághelyzetekkel szembeni védelmet.
- A természetvédelmi beavatkozások (PO2 vii.) számos természetes élőhely helyzetén javítani fognak, de számos kulcsfontosságú területet nem érintenek, például a folyók és a felszín alatti vizek szennyezését vagy az ipari és bányászati területek új étellel való megtöltését.
- A fokozott idegenforgalmi tevékenység (PO4 vi.) és a környezetvédelem általában egymásnak ellentmondó prioritások, és a természeti környezet túlzott kihasználásának nagyfokú kockázatát megfelelően ellensúlyozni kell a fenntarthatósági kritériumok alkalmazásával a finanszírozási döntésekben.

7 Védőintézkedések

A következő fejezet felsorol minden olyan intézkedést, amely a Program végrehajtása által a környezetre gyakorolt jelentős káros, kedvezőtlen hatások – a lehető legteljesebb mértékű – megelőzésére, csökkentésére és ellensúlyozására irányul. Azonosítja továbbá azokat a kritikus programelemeket, amelyek a csökkentés érdekében tett intézkedések ellenére potenciálisan negatív környezeti hatással járhatnak. A megjegyzések a jelenlegi stratégiai környezeti vizsgálat 6. fejezetének címeit követve a legfontosabb környezeti területek szerint vannak csoportosítva.

Talaj

Bár a PO2 iv. intézkedések elegendőek, javasolt olyan közös intézkedéseket és stratégiákat bevonni, amelyek különös hangsúlyt fektetnek a talajok helyreállítására a természeti és ember

okozta katasztrófák után (például a talajszennyezés nyomon követése, a földek kiegyenlítése, újjáépítési gyakorlatok stb.).

Maga az elképzelés – a határokon átnyúló kulturális együttműködés előmozdítása a fenntartható turizmuson keresztül a PO4 vi. pontban – támogatandó. Fontos azonban szem előtt tartani, hogy a régióban fokozódó idegenforgalmi tevékenysége és a természeti értékek védelme és fenntartása általában ellentmondásos prioritások. Annak érdekében, hogy a fenntartható turizmussal összefüggésben ténylegesen megelőzzük a talajromlást és a talaj egészségének romlását, fontos lenne olyan gyakorlatok kidolgozására összpontosító közös fellépéseket, stratégiákat bevezetni, amelyek célja a nagyszámú ember megjelenésének és hosszú távú jelenlétének ellenőrzése és/vagy csökkentése a védett és veszélyeztetett természeti területeken (pl. egységes számszerű korlátok felállítása az emberek természetes helyszíneken történő ellenőrzésére, az esetleges visszaélések felügyeletére kijelölt személyekkel, vagy egy adott, védett/fenyegetett területen a tartózkodás megengedett időtartamának korlátozása, a turisták zónákon keresztül ellenállóbb területekre irányítása). Ezen túlmenően a 4.2. intézkedéstípuson belüli célzott határokon átnyúló kommunikációs kampányokra/oktatási intézkedésekre kerülne sor, hogy tájékoztassák a turistákat a hulladéktermelés megelőzéséről, valamint a fenntartható hulladékgyűjtésről és -ártalmatlanításról. Ezen túlmenően olyan oktatási programok javasoltak, amelyek megtanítják a védett területek látogatásának szabályait (hogyan lehet minél kevesebb hatással a környezetre a látogató) például a vadon élő állatok megfigyelésének technikáit azok megzavarása nélkül, hasonlóan javasoltak a határokon átnyúló tolmácsolási programok, amelyek adott helyszín erőforrásainak tiszteletére és védelmére nevelnek.

Levegő

A PO4 v. esetében javasolt, hogy ne csak a járványügyi, higiéniai vagy sporttal kapcsolatos megelőző intézkedéseket vegyék figyelembe, hanem közös oktatási intézkedéseket is, amelyek a megelőzhető, beltéri szennyezéshez és a helyi levegőminőség romlásához vezető emberi tevékenységekre összpontosítanak, mint például a háztartási és szerves hulladék égetése, a nem megfelelő mezőgazdasági tevékenységek és az ipari hulladékégetés, amelyek mindegyike akut légzési problémákat okozhat.

Létfontosságú lenne olyan intézkedések (pl. közös szankciók) meghozatala az országok között, amelyek biztosítják a levegőminőségi előírások betartását – hogy a kritikus légszennyező anyagok a levegőszennyezési határérték alatt maradjanak. Konkrétan a köz- és magánterületeken az aeroallergén növények elleni védekezést (rendszeres gyomirtás, megelőző intézkedések) kell prioritásként kezelni. Nem javasolt továbbá erősen allergén fajtákat, például nyír, éger, kőris, platán és fűz ültetése.

Javasoljuk továbbá, hogy a PO4 vi. keretében közös programok, vagy akár határon átnyúló normák, korlátozások legyenek bevezetve a fosszilis üzemanyaggal működő járművek használatának korlátozására, az elektromos autók és buszok, valamint jobb tömegközlekedés használatának ösztönzésével a kulturális és természeti helyszíneken. Cserébe azt is javasolják,

hogy a regionális turisztikai helyszíneken közös ösztönzőket dolgozzanak ki az alacsony szén-dioxid-kibocsátású közlekedési lehetőségek, például elektromos autók, buszok és jobb tömegközlekedési lehetőségek használatára.

Víz és talajvíz

Bár a javasolt intézkedések elegendőek a PO2 vii. esetében, mégis javasolt, hogy a négy országban a vízfolyások kezelésével, valamint a hulladék- és szennyvízkibocsátással kapcsolatos nemzeti szabályozások és normák harmonizálására irányuló ambiciózusabb közös intézkedések is szerepeljenek. Például a szennyvízkibocsátásra vonatkozó szigorú határértékek bevezetése és megfelelő ellenőrzése, vagy a kommunális szennyvíz főként biológiai kezelésének bevezetése, a mezőgazdasági, ipari és diffúz forrásokból származó tápanyagbevitel korlátozása. Ez a harmonizáció különösen fontos Ukrajna esetében, mivel nem része az Európai Uniónak.

Javasolt továbbá a javasolt közös nyomon követési és előrejelzési intézkedéseket módosítani és a lehető legbefogadóbbá tenni. A monitoringtevékenységekben részt vevő regionális intézmények mellett szükség lenne a helyi hálózatok és a határokon átnyúló közösségek (lakosok, civil társadalom) mozgósítására a felszín alatti vizek, az ivóvíz és a közeli vízfolyások minőségének nyomon követésére, így bevonva őket ezekbe az intézkedésekbe – különösen azokon a területeken, ahol a vízszennyezés kockázata magas. Mndazonáltal, a monitorozásban javasolt helyi civil részvétel csak kiegészítő monitoring tevékenységként szolgálhat az akkreditált mintavétel és vizsgálat lefolytatása mellett.

Kiemelt figyelmet szükséges fordítani az ivóvíz közvetett vagy közvetlen kitermelésére, valamint a víztestek, valamint a felszíni és felszín alatti vizek hosszú távú védelmére, megőrzésére, állapotának javítására szolgáló, határon átnyúló tevékenységekre, beavatkozásokra, intézkedésekre. A felszíni vízfolyásokhoz kapcsolódó, határon átnyúló ivóvíztermelő létesítmények kiemelt vízművek a lakosság határon túli nagyobb ivóvízmennyiségének biztosítása szempontjából, ezért fontos lenne a szigorított szabályozás a vízművek védelmét és állapotának javítását illetően. Szintén nagyon öröndetesek lennének a határokon átnyúló figyelemfelkeltő és információcsere programok a lakosság körében a háztartási víz fenntartható használatáról, vagy földrajzilag egységes vízhasználati szabványok bevezetése az országok között.

A lakosság komfortérzetének, életminőségének javítása, a felszín alatti vizek minőségének védelme érdekében fontos lenne a kommunális infrastruktúra rendszerek fejlesztését, valamint a kommunális rendszerekhez való kapcsolódás elősegítését célzó közös projektek megvalósítása. Pontosabban, a talajvíz minőségének védelme érdekében indokoltak lennének a talajt és a talajvizet szennyező háztartási szennyvízgyűjtők, a nem megfelelő derítő és perkolációs berendezések megszüntetésére vagy betiltására irányuló intézkedések.

Ideális lenne, ha a víztestek és más természeti értékek védelme érdekében a PO4 vi. intézkedései során a fenntartható turizmussal kapcsolatos konkrét, közös fellépésekkel átfogóan foglalkoznának, és nem csak a egyedi célkitűzés címében. A PO4 vi. esetében be kell illeszteni a

természetvédelemmel és a fenntartható turizmusfejlesztéssel kapcsolatos intézkedések közötti kompromisszumokat is.

Például, határokon átnyúló szankciókat szükséges bevezetni a szennyvíz kibocsátásának megakadályozására, az új turisztikai projektek tervezésének tartalmaznia kell intézkedéseket/szankciókat a vízminőségre gyakorolt negatív hatások korlátozására (városi, ipari és mezőgazdasági tevékenységből származó szennyező anyagok felszíni és felszín alatti vizekbe való kibocsátásának megakadályozása). Hulladék-/szennyvíz-gazdálkodási rendszer kialakítása is előfeltétele kell, hogy legyen a turisztikai célú építkezések engedélyezésének, és a szennyvízelhelyezési tevékenység ellenőrzésére illetékes hatóság felállítása szükséges.

Biológiai sokféleség, növény- és állatvilág

Javasolt a PO2 vii. 1.1. intézkedési típusát kiegészíteni olyan közös fellépésekkel, amelyek a veszélyes és nem veszélyes posztindusztriális és bányászati területek határokon átnyúló ökológiai helyreállítása és regenerálása (pl. fokozott természetes szukcesszió, műszaki és támogatott helyreállítás) érdekében az érdekelt felek kapacitásépítését célozzák. Ezek a területek meglehetősen elterjedtek a régióban, és potenciális veszélyt jelentenek a biológiai sokféleségre.

A PO2 vii. 2.2. intézkedéstípusával kapcsolatban javasolt olyan közös tudásmegosztási és oktatási tevékenységek beillesztése, amelyek nemcsak a biológiai sokféleség csökkenésének vagy a természeti értékek pusztulásának mozgatórugóiról tájékoztatják a lakosokat, hanem arról is, hogy a lakosok hogyan tudják helyben hasznosítani a biológiai sokféleségből és az ökoszisztéma-szolgáltatásokból származó előnyöket. Ez nagymértékben javítaná a biológiai sokféleség védelmében érdekelt emberek és szervezetek bevonását és elkötelezettségét. A 2.3. intézkedéstípus esetében javasolt figyelembe venni, hogy számos endemikus faj vagy ökoszisztéma csak egy adott területre korlátozódik, ezért csak nemzeti vagy helyi közigazgatási egységek és ügynökségek tudnak fellépni a védelmük érdekében. Ezért a határokon átnyúló együttműködésnek és a közös fellépéseknek olyan konkrét beavatkozásokat kell tartalmazniuk, amelyek támogatják a kapacitásépítést, a kutatást és a biológiai sokféleséggel kapcsolatos tevékenységek igazgatását a helyi intézményekben.

A PO4 vi. 4.2. intézkedéstípusa esetében ideális lenne, ha a közös fellépések megemlítenék, hogy a turizmussal kapcsolatos összes infrastrukturális fejlesztés, rendezvény és fesztivál figyelembe veszi a biológiai sokféleséggel kapcsolatos szempontokat, különösen a természeti örökség vagy védett területek közelében szervezett programok esetében. Szintén erősen javasolt szigorúbb szabványok felállítása a programszervezési, turisztikai rendezvények engedélyezésére és a jobb ellenőrzésre (helyi/nemzeti hatóságokon keresztül), az engedélyekkel való visszaélések kiszűrésére. Hosszú távú infrastrukturális fejlesztésekre nem szabad engedélyt kiadni, ha azok nem felelnek meg a biodiverzitás- vagy természetvédelmi előírásoknak. A talaj és víz esetében javasoltakhoz hasonlóan a helyi ökoszisztémák szennyezésének megelőzése érdekében közös fenntartható hulladékártalmatlanítási és hulladékmegelőzési tevékenységeket is be kell vezetni.

Natura 2000 területek és hasonló védett területek

A PO2 iv. esetében felsorolt intézkedések ritkán említenek olyan közös tevékenységeket, amelyek magukban foglalják a természeti és az ember által okozott kockázatok enyhítését és megelőzését, különösen a védett Natura 2000 területeken. Ezért javasolt a Natura 2000 területekre vonatkozó sajátosságokkal kiegészíteni a vonatkozó közös beavatkozásokat, amelyek a Natura 2000 területeket (és Ukrajna esetében a hasonló védett területeket) érintő katasztrófakockázatok megelőzésére/kezelésére, valamint a katasztrófaesemények utáni helyreállításukra összpontosítanak.

Ezen túlmenően javasolt, hogy a PO2 vii. tartalmazzon közös fellépéseket a természetvédelmi intézkedések, célkitűzések és kezelési tervek kidolgozására vonatkozó iránymutatások kidolgozására, különösen az Ukrajnában található veszélyeztetett természeti területekre vonatkozóan, valamint a másik három országra vonatkozóan is, amennyiben ezek a tervek hiányoznak. Ezzel kapcsolatban ösztönözni kell a különálló nemzeti megőrzési stratégiák összehangolását, valamint a Natura 2000 területek nyomon követését és értékelését. A helyi érdekelt felek jobb bevonása érdekében közös programokat kell indítani a társadalmi-gazdasági fejlődés potenciális előnyeinek és lehetőségeinek azonosítására és meghatározására a természetvédelemmel és megőréssel összefüggésben.

A PO2 vii. 2.3. intézkedéstípusa esetében javasolt kiemelni annak fontosságát, hogy közös megoldásokat kell találni a Natura 2000 megőrzésére és más védett területek fenntartására irányuló erőfeszítésekhez szükséges pénzeszközök határokon átnyúló harmonizálására. Ez ideális lenne, mivel a pénzügyi eszközök általában hiányoznak a nemzeti költségvetésekből, különösen Ukrajna és Románia esetében. Mind a négy országban alapvető fontosságú, hogy a Natura 2000 területek megőrzése beépüljön más ágazati tervekbe és vonatkozó szakpolitikákba (például erdőgazdálkodás, halászat, turizmus, vadászat stb.). Ezen túlmenően javasolt közös fellépésekkel feltérképezni az országok közötti jogharmonizáció lehetőségét, és jogilag kötelező erejű, határokon átnyúló, kötelező intézkedéseket tenni a megőrzési tervek és célok fenntartása és védelme érdekében.

Javasolt különös figyelmet fordítani a Natura 2000 területek, valamint a fenntartható turizmus és rekreációs tevékenységek közötti közös együttműködési tevékenységek és kapcsolatok feltérképezésére és azonosítására a PO4 vi. keretében. Például közös kezelési terveket, iránymutató intézkedéseket kell ösztönözni a Natura 2000 területeken folytatott ökoturisztikai tevékenységek igazgatásával, valamint a turisztikai vagy kulturális tevékenységek és a megőrzési célok összeegyeztetőségével kapcsolatban. Emellett a védett területek fenntartható használatának biztosítása, valamint a kívánt feltételek és az elérésükhöz szükséges intézkedések közös meghatározása érdekében a helyi érdekelt felek szoros részvételére is szükség van.

A turisztikai ágazatban érdekelt felek ismereteinek hiánya miatt érdemes lenne olyan közös fellépésekkel támogatni a helyi turisztikai szolgáltatókat, amelyek növelik a Natura 2000 irányelvek, a nemzeti megőrzési tervek és a „romlásmentesség” koncepciójának a turisztikai fejlesztésre vonatkozó követelmények következmények ismeretét.

Éghajlat

Javasolt, hogy a PO2 vii. intézkedései legyenek következetesebbek és konkrétabbak a városi területek zöldinfrastruktúra-fejlesztése tekintetében, hiszen – bár a prioritás címe említi a városi területeket, még sincsenek konkrét intézkedések arra vonatkozóan, miként lehet támogatni a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák megőrzését. A városi területek ellenálló képességének a zöld infrastruktúra és a természetalapú megoldások fejlesztésével való növelése létfontosságú lenne az éghajlatváltozás ellen a városi mikroklíma javításával való küzdelemhez és a lakosok hosszú távú jólétének biztosításához. A vonatkozó nemzeti szabályozásokkal összhangban, a fák, parkok és zöldfelületek számának növelése segít szabályozni a helyi éghajlatot, támogatja a hőhullámok ellen védő hűtőhatást, tisztítja a levegőt a szennyezőanyagoktól, és otthont biztosít a beporzók és más fajok számára.

Javasolt a PO4 v. 3.4. intézkedési típusát kiegészíteni az éghajlatváltozásnak (helyi és globális) a régió lakosságának egészségére kifejtett hatásával foglalkozó, konkrét közös oktatási és tudatosságnövelő programokkal. A jelenlegi járvány szorosan összefügg az ember okozta éghajlatváltozás negatív hatásaival. Ezért fontos, hogy az országok közötti közös tevékenységek ne csak az alapvető étrendi, diagnosztikai, higiéniai és elővigyázatossági kérdésekkel foglalkozzanak az egészségügyi megelőzés érdekében, hanem a probléma fő okát is célozzák (az ember által okozott földhasználat-változás, erdőirtás, a biológiai sokféleség csökkenése, amelyek mind növelik az új betegségek kialakulásának esélyét). Ez azt eredményezné, hogy a lakosság jobban megértené és jobban megismerné az egészségi állapot javítása és az éghajlatváltozás enyhítésében való kollektív részvétel közötti bonyolult összefüggéseket.

Nagyon fontos lenne az országokban található illegális hulladéklerakók kezelése, mivel ezek a lerakók metánkibocsátásukon keresztül nagymértékben hozzájárulnak a klímaváltozáshoz, nem beszélve a biológiai sokféleségre, a talajra és a vízre gyakorolt rontó hatásról. Ezért fontosak lennének a határokon átnyúló közös tevékenységek, amelyek célja konkrét nemzeti beavatkozások, szankciók kidolgozása az illegális hulladéklerakók felszámolására/betiltására. Például a gazdasági tevékenységek körkörös megközelítésének bevezetése azokban az országokban, ahol még nem létezik, vagy ennek a módszernek az általános érvényesítése erősen ajánlott. Az országok külön hatóságot kell létrehozni az illegális szemétklerakók nyomon követésére és ellenőrzésére, szigorúbb jogszabályokat kell megállapítani a cégek számára az anyagáramlásuk ellenőrzésére, továbbá, újrahasznosító központok létrehozása javasolt a települési, háztartási hulladék összegyűjtésére, hogy azok ne kerüljenek illegális hulladéklerakókba.

Ajánlott továbbá a PO4 vi. 4.2. intézkedéstípusába felvenni a közös partnerségek és beavatkozások támogatását a helyi úti célokra és látópontra vonatkozó stratégiai tervek kidolgozására, a helyi lakosok és érdekelt felek bevonásával. Hasznos lenne továbbá a fenntartható turizmus mérhető mutatóinak közös kidolgozása, amelyek meghatározzák a változás, a kibocsátás, a járművek és a látogatók számának elfogadható határértékeit, valamint a

levegőminőséggel kapcsolatos megjegyzésekben említett, a közlekedésre vonatkozó konkrét korlátozásokat.

Ezen túlmenően az utazók közös oktatása a regionális idegenforgalmi ágazat által meghatározott követelményeknek való megfelelésről is elengedhetetlen lenne (pl. iránymutatások, digitális/online eszközök, kommunikációs kampányok stb.) az új intézkedések tudatosítása és elfogadása, valamint a természeti és kulturális helyszínek romlásának és az ellenőrizetlen kibocsátásnak a megelőzése érdekében.

Épített környezet, települési környezet és kulturális örökség

Az épített környezettel kapcsolatos megfontolások általában hiányoznak a programból, ezért javasolt a PO2 iv. cselekvésekhez olyan közös beavatkozásokat hozzáadni, amelyek a szélsőséges időjárási eseményekkel és katasztrófákkal szemben különösen érzékeny épületek és környezetük azonosítására összpontosítanak a térségben. Emellett közös fellépésekre is szükség lenne az érintett intézmények és lakosok kapacitásának növelése érdekében, hogy olyan épületeket újítsanak fel vagy tervezzenek, amelyek képesek megbirkózni az éghajlatváltozás hatásaival és ellenállóak a katasztrófákkal szemben.

A PO2 vii. esetében javasolt olyan közös beavatkozásokat beilleszteni, amelyek a településeken lévő épületek felújítását és olyan kialakítását célozzák, amelyek természet alapú megoldásokat, energiahatékony és megújuló energiát hasznosító technológiákat tartalmaznak, és a zöld infrastruktúrát hasznosítják. Minél több ilyen megoldást alkalmaznak az épített környezetben, annál nagyobb az esély az épületek energiaigényének csökkentésére. Ez hozzájárul a légszennyezés és a túlmelegedés miatti halálozás csökkenéséhez, valamint a lakosság jobb közérzetéhez és a közterületek elérhetőségéhez.

Közös törekvésekre van szükség a környezet állapotának, a környezetbiztonságnak és az épített környezet minőségének javítása érdekében a megújuló energiaforrások felhasználására, adott terület domborzati adottságainak figyelembevételével. Például, az országoknak fontos lenne konkrét minimumkövetelményeket megállapítaniuk a meglévő és új épületekre (lakó- és irodaépületekre) történő, megújuló energiaforrásokon (nap-, szél-, geotermikus stb.) alapuló alkalmazások telepítésére és használatára vonatkozóan, valamint a lakosság körében figyelemfelkeltő közös projektek megvalósítása javasolt az épített környezet energiafogyasztásának csökkentését támogató (pl. hővisszanyerés, épületek szigetelése, az épület elhelyezkedése, tájolása) intézkedésekről.

A PO4 vi. esetében ajánlott közös fellépéseket felvenni a régió épületei, útvonalai, tömegközlekedése és kulturális öröksége tervezésének és megújításának támogatására – szem előtt tartva a fenntartható, energiahatékony és esztétikai szempontok komplexitását az idegenforgalmi tevékenységek bővítése során. Új turisztikai vagy infrastrukturális fejlesztés esetén az építési engedély csak akkor adható ki, ha az megfelel az épített környezet és a kulturális örökség megőrzésére vonatkozó országos előírásoknak. Ha ez nem elegendő, új vagy szigorúbb

jogszabályokat kell bevezetni a határokon átnyúlóan, amelyek a környezetvédelem, az épített környezet és a kulturális örökség magas szintű megőrzésére építenek.

Emberi egészség és életmód

A PO4 v. esetében közvetlenebbül lehetne foglalkozni a szolgáltatások integrálásával, lehetővé téve a szomszédos országok intézményei számára, hogy egymást kiegészítő erősségeikre és kapacitásaikra alapozva kombinált szolgáltatásokat fejlesszenek ki a határokon átnyúló célközönség számára. A szolgáltatások fejlesztését a minőségi egészségügyi szolgáltatásokhoz legkevésbé hozzáférő területekre és helyi közösségekre kell összpontosítani. Különös hangsúlyt lehetne fektetni az idősek egészségügyi ellátására, amely egyrészt a helyi közösségek elöregedésének problémáját célozná meg, másrészt hosszú távú gazdasági és foglalkoztatási előnyökkel járó szolgáltatásfejlesztést biztosítana az ezüst gazdaság számára.

A turizmusnak rendkívül fontos potenciálja van a határ menti térség gazdasági és társadalmi helyzetének javításában. A COVID utáni korszak egyedi következményeit és lehetőségeit közvetlenebbül lehetne kezelni a PO4 vi. keretében meghirdetendő konkrét pályázati felhívásokkal: a támogatott projektek célzott támogatást nyújthatnának a lezárások és az utazási tilalom által legsúlyosabban érintett szolgáltatások számára, míg a turisztikai versenyben javuló relatív pozíciójú, résterületek (szabadtéri és természeti látványosságok) kiemelt figyelmet kaphatnának. Hosszú távon is előnyös lenne a kiszolgáltatott társadalmi csoportok képzése a turisztikai szolgáltatások (láttnivalók, szálláshelyek, kulturális rendezvények stb.) működtetésében hasznosítható készségek elsajátítása érdekében.

Tekintettel a minőségi egészségügyi szolgáltatások alacsony hozzáférhetőségére, különösen a legkiszolgáltatottabb társadalmi csoportok által lakott területeken, ajánlott a határokon átnyúló egészségügyi együttműködést és a közös szolgáltatásfejlesztést felvenni az ISO1 b) szerinti intézményi együttműködésre kiválasztott témák közé.

Számos, nem közvetlenül az emberi egészségre fókuszáló infrastruktúra-fejlesztési kezdeményezés közvetett hatással van a helyi lakosság egészségére, amelyet a jövőbeni pályázati kiírások során figyelembe kell venni: A turisztikai beruházások káros környezeti hatásokkal járhatnak, amelyeket megszüntetni, minimalizálni vagy kompenzálni szükséges (lásd a fenti ajánlásainkat a konkrét környezeti elemeknél). Ha nagyobb hangsúlyt fektetünk a kerékpáros és gyalogos létesítményekre, a turizmus pozitívan befolyásolhatja a programterületen élők és látogatók általános egészségi állapotát. A kommunális infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztését célzó beruházások hatékony intézkedéseknek tekinthetők egyes környezeti elemek fejlesztésére, ezen keresztül az emberek életminőségére és egészségére is.

Környezettudatosság

A kisléptékű beruházásokhoz hasonlóan javasolt, hogy a PO2 iv. szerinti, természeti és ember okozta környezeti kockázatokra irányuló közös érdekű infrastruktúrafejlesztési projektek is

tartalmazzanak tudatosságnövelő elemeket, valamint a tervezést támogató intézkedéseket. Közös kezdeményezések előkészítése, koordinálása és végrehajtása.

A PO4 v. keretében a környezettudatosságra gyakorolt hatás olyan egészségfejlesztési programokkal fokozható, amelyek környezetbarát fitness- és szabadidős tevékenységeket javasolnak a helyi közösségek számára.

Míg a PO4 vi. a turisztikai szolgáltatók környezettudatosságát közvetlenül javító intézkedéseket tartalmaz, a fenntartható turisztikai szolgáltatásokban részt vevő turisták is lehetnek a tudatosságnövelő tevékenységek címzettjei. A egyedi célkitűzés tekintetében külön előnyben lehetne részesíteni a turistákat és a helyi közösségeket célzó, ilyen szemléletformáló elemeket tartalmazó (termékfejlesztési és beruházási) projekteket.

Az ISO1 b) szerinti, határokon átnyúló közlekedésfejlesztés témájában folytatott intézményi együttműködésnek a fenntartható mobilitási eszközökre kell összpontosítania, beleértve a tömegközlekedést és a kerékpározást.

Az 5. fejezetben ismertetett, program kommunikációnak nagyobb hangsúlyt kell fektetnie a kulcsfontosságú célközönség (a hosszú távú eredmények érdekében különösen a gyermekek és fiatalok) környezettudatosságának növelésére.

8 A monitoringrendszer értékelése

Az SKV jelentés tervezetének kidolgozásakor a vizsgálat alapját képező programdokumentum még nem tartalmazott rendelkezéseket a tervezett nyomonkövetési tevékenységekre vonatkozóan, kivéve a kimeneti és eredménymutatók pusztá meghatározását az egyes kiválasztott konkrét célkitűzésekhez. Időközben az indikátorok rendszere kiegészítésre, pontosításra került, lehetővé téve a program monitoring rendszerének átfogóbb vizsgálatát. A PC számára külön dokumentum is készült „Az indikátorok keretmódszertana és a teljesítménykeret” címmel, amely háttérinformációkat nyújt a program intervenciós logikájáról, és ismerteti a teljesítmény és eredménymutatók célértékei megállapításának módszertanát.

A mutatók az ERFA-rendelet mellékletében felsorolt, az ERFA és a Kohéziós Alap közös teljesítmény és eredménymutatói közül kerültek kiválasztásra. Minden egyes indikátor tekintetében meghatározásra került a bázis- és célérték, valamint az adat forrása.

Ezek a mutatók a közvetlen eredmények (stratégiák és cselekvési tervek, kísérleti intézkedések, közösen kidolgozott megoldások, részvételek stb.) számát veszik figyelembe, akár a program végrehajtása során (teljesítménymutatóként szerepelnek), akár a finanszírozott projektek befejezése után (a multiplikáció, a kiterjesztés vagy a bevezetés eredményeinek mérésére szolgáló eredménymutatóként szerepelnek). Ez azt jelenti, hogy a kiválasztott mutatók nem követik nyomon a programterület környezeti állapotára vagy társadalmi-gazdasági jellemzőire gyakorolt közvetett hatásokat.

A program 4. fejezete röviden ismerteti a programmenedzsment részeként működtetendő monitoring és értékelési rendszert. A Monitoring Bizottságot nevezi ki a program felügyeletért és értékelésért felelős fő szervnek, amelynek munkáját a JS és a program információs pontjai segítik. A program meghatározza a rendszeresen elvégzendő monitoring tevékenységeket is.

Bár a tevékenységek listája koherens, és lehetővé teszi az előrehaladás és a teljesítmény megfelelő mérését, a monitoring és értékelési rendszert kiegészíteni szükséges a következő elvek mentén: A monitoring intézkedéseket az SKV-irányelv³ 10. cikkével összhangban kell kidolgozni, és a következő kulcsfontosságú kritériumoknak kell megfelelniük:

- A végrehajtás jelentős környezeti hatásait fel kell tárni, és az előre nem látható káros hatásokat időben észlelni kell, hogy megfelelő helyreállító intézkedéseket lehessen hozni.
- A párhuzamosságok elkerülése érdekében adott esetben a meglévő monitoringrendszerek is felhasználhatók.

A monitoringrendszernek meg kell felelnie a következő előírásoknak:

- Konkrét: A beavatkozásoknak hitelesen tulajdonítható hatásokat az egyéb tényezők hozzájárulásától megtisztítva kell mérni.
- Arányos: A működési költségeknek mérsékeltnek és a gyakorlati értékkel arányosnak kell lenniük.
- Jogszerű: Meg kell felelnie a vonatkozó jogszabályoknak.
- Koherens: Összeegyeztethetőnek kell lennie a megvalósítás során alkalmazott program-/projektmonitoring rendszerekkel.
- Könnyen érthető: Egyértelműnek kell lennie mind a rendszerüzemeltetők, mind a kedvezményezettek számára, és világosan meghatározott mutatókat kell tartalmaznia.
- A térszerkezet szempontjából pontos: Képesnek kell lennie az összegyűjtött adatok helyének és tágabb kontextusának rögzítésére.

A monitoring rendszernek elsősorban a projektszintű adatokra kell épülnie. Lehetnek azonban olyan jelentős kumulatív hatások, amelyek az egyes projektek szintjén jelentéktelenek, különösen a Program által finanszírozott beavatkozások kombinált környezeti hatásai tekintetében, ami szükségessé teszi a programszintű mutatók meghatározását is. A kiválasztott teljesítménymutatók mellett a környezeti hatásokat és a fenntarthatóságot mérő monitoringmutatókat is meg kell határozni. Hasznos lenne minden egyes prioritáscél tekintetében legalább egy környezetspecifikus mutatót (lehetőleg eredménymutatót) meghatározni. A mutatórendszer ugyanakkor ne legyen túlságosan kifinomult.

További konkrét javaslatok:

---

³ 2001/42/EK IRÁNYELV

- Javasoljuk további programszintű eredménymutatók beépítését a programterület környezeti állapotára (és adott esetben társadalmi-gazdasági jellemzőire) gyakorolt közvetett hatások mérésére, a finanszírozott projektek jelentéseiben gyűjtött adatok (pl. statisztikai adatok, testre szabott felmérések stb.) alapján.
- Javasoljuk további programvégrehajtó szervek (Irányító Hatóság, Nemzeti Hatóságok), valamint a Programban részt vevő összes ország területi környezetvédelmi hatóságainak és környezetvédelmi minisztériumainak bevonását a tervezett monitoring és értékelési tevékenységekbe.

9 Közérthető összefoglaló

A stratégiai környezeti vizsgálat legfontosabb dokumentuma a jelen környezeti jelentés, amelynek célja a HUSKROUA Interreg A NEXT Program végrehajtása lehetséges negatív és pozitív környezeti hatásainak áttekintése.

A dokumentum a vonatkozó jogszabályok és a tematika meghatározásának folyamatába bevont hatóságok észrevételeinek figyelembevételével készült.

Az 1. fejezet röviden összefoglalja a programdokumentum és maga a környezeti jelentés kidolgozásának folyamatát: tartalmazza a tematika leírását, a tervezési folyamatot, az SKV-folyamatban érintett érdekelt felek felsorolását, valamint a vonatkozó jogszabályokat és dokumentumokat.

A 2. fejezet ismerteti a Program végrehajtásának lehetséges alternatíváit, és bemutatja a programdokumentumon belül a kiválasztott szakpolitikai célkitűzések és egyedi célkitűzések indokoltságát.

A programdokumentum 2. fejezetének jelenlegi változatán alapulva a 3. fejezet – A program fő célkitűzései – röviden ismerteti az azonosított programprioritások és a kiválasztott szakpolitikai célkitűzések/INTERREG-specifikus célkitűzések közötti kapcsolatot.

A 4. fejezet a dokumentumok kohézióját és konzisztenciáját tárgyalja. Bemutatja a programdokumentum megfelelését a vonatkozó uniós irányelveknek és stratégiáknak, valamint a programdokumentum illeszkedését a HUSKROUA Interreg A NEXT Programban részt vevő partnerországok nemzeti és regionális szintű jogszabályaihoz és stratégiáihoz. A következetesség tekintetében a programdokumentumok belső koherenciáját írja le.

A területi elemzés (a programdokumentum 1. fejezete) alapján az 5. fejezet röviden ismerteti a HUSKROUA határon átnyúló együttműködési terület jelenlegi társadalmi-gazdasági és környezeti helyzetét, valamint annak várható alakulását a program végrehajtása nélkül.

A 6. fejezet a tervezett beavatkozások lehetséges környezeti hatásainak figyelembevételével méri fel a környezeti elemeket – például talaj, levegő, víz és talajvíz, biológiai sokféleség, növény- és állatvilág, Natura 2000 területek és ezzel egyenértékű védett területek Ukrajna esetében, éghajlat, épített környezet, települési környezet és kulturális örökség, az emberi egészség és életmód, környezettudatosság, felmerülő környezeti konfliktusok és lehetséges problémák, a meglévő problémák eszkalálása, a fenti rendszereket fenyegető tényezők kölcsönös kapcsolata és halmozott hatása – éró lehetséges környezeti hatásokat.

- A tervezett beavatkozások környezeti elemekre gyakorolt átlagos hatását tekintve a leginkább kedvezőtlen hatása a turisztikai intézkedéseknek van: az emberi egészségre és a környezettudatosságra gyakorolt pozitív hatások mellett potenciálisan negatív hatással lehet az értékelt környezeti elemekre.

- A legkedvezőbb összhatás a természetvédelmi és éghajlat-változási beavatkozások esetében várható. Az együttműködési intézkedéseknek szintén pozitív általános hatásai vannak.
- A tervezett beavatkozások az emberi egészségre és a környezettudatosságra gyakorolják a leginkább kedvező hatást.

A 7. fejezet felsorolja a Program végrehajtása által a környezetre gyakorolt jelentős káros, kedvezőtlen hatások megelőzésére, csökkentésére és ellensúlyozására tervezett intézkedéseket. Azonosítja továbbá azokat a kritikus programelemeket, amelyek a csökkentés érdekében tett intézkedések ellenére potenciálisan negatív környezeti hatással járhatnak. A megjegyzések a jelenlegi stratégiai környezeti vizsgálat 6. fejezetének címeit követve a legfontosabb környezeti mutatók szerint vannak csoportosítva.

A javasolt monitoring rendszer a programozási eljárás során komoly továbbfejlesztésen esett át. A 8. fejezet szerint a teljesítmény és eredménymutatók az ERFA és a Kohéziós Alap közös teljesítmény és eredménymutatói közül kerültek kiválasztásra. Minden indikátor tekintetében adottak az alap- és célértékek, valamint az adatforrások. A monitoring és értékelési rendszer működésének leírása megfelelő.